

ROMANA PALATII PRO MARCHIONE DE PERNE CUM PRINCIPE SABELLO.

Casus variè decisus.

De Fiscalibus Regni Neapolitani, eorumque natura, & qualitate, & quomodo transeant de uno in altero, sive quomodo amittantur. Et incidenter de pacto resolutivo, an sit transmissibile ad hæredes, vel potius personale.

SUMMARIUM.

- 1 Fidesi series.
2 Resolutio.
3 Quod pactum resolutivum sit transmissibile.
4 Quando sit personale.
5 Quomodo pacta debeant interpretari.
6 Quomodo attendi debeant clausule, & distinctiones.
7 De casu speciali, & quomodo pactum attendi debeat.
8 De dominio dotis in viro.
9 De pacto, ut importet declarationem animi.
10 De abusu moderorum circa auctoritates.
11 Qui vult rescindere permutationem, vel alium contractum, debet restituere, quod accepit.
12 De fiscalibus Regni Neapolitani, eorumque natura.
13 De aliis regalibus.
14 De huiusmodi reddituum venditione privatis.
15 De libertate, aliisque natura huiusmodi reddituum, & iurium.
16 In quibus differant fiscalia, & alia iura Regis Regni Neapolitani à locis montium Urbis.
17 Quid operetur Regia pragmatica à fiscalibus.
18 Pactum privatorum, vel administratorum Communitatum in hoc nullum ius tribuit.

DISC. CLXXXVII.

Possidens Latinus Urbinus regia fiscalia ejusdem pro- prii Oppidi Amatricis, quod iure feudali antiqui possidebat pro rata annui redditus ducatorum trium millium, ex eis cessit rata annua scutorum septingentorum circiter Duci Joanni Sabello in satisfactionem ejusdem crediti dotalis. Cumque defuncto Joanne, supersite unica filia, & hæredes Camilla fundatrix Monasterii, de quo agitur sub tit. de Regular. in hoc Supplemento, ac etiam habetur mentio sub tit. de servit. disc. 39. Itaque, vel forte etiam implemet Joannes neglectus sit obtinere huiusmodi ratæ fiscalium descriptionem in ejus personam in illis publicis libris sub vocabulo intestationis explicari solitam, eodem modo, quo de locis montium Urbis habetur pluries in præcedentibus, & de ipsismet similibus iuribus in hoc Regno habetur supra hoc tit. disc. 40. Idcirco in ea huiusmodi fiscalium, aliorumque iurium generali recognitione, que in quædam tempora pro illius Regni stylo fieri solet, sequutum est, quod de anno 1612. ob istius intestationis defectum, ipsa Regia Curia, seu Camera, hæc ratam sibi applicavit, impediendo propterea exactiorem Joannæ, que ob promissam à Latino evidentiem, & exhibitam, litem instituit contra Alexandrum Latini filium, & hæredem, ejusdem Oppidi pro moderno frequenti titulum usu, vel abusu, sub titulo, seu dignitate Principis dominum, ac possessorem. Cumque ista, litem pendente circa finem anni 1636. Alexander in Urbe matrimonium contraxerit cum Anna Maria Caffarella forese illius Ducis, hujus cognominis, cuius adeo frequens mentio habetur sub tit. de feud. disc. 77. & sequ. ac etiam sub tit. de credit. & alibi pluries, cum dote scutorum triginta millium, in quorum computum, pro rata decem millium circiter, tanquam species tamen, & fundus dotalis, assignatum fuit palatium, in eadem Urbe, situm propè Ecclesiam S. Andreae à Valle. Idcirco in initio anni 1637. ad quatuor circiter menses post matrimonium ad prædictam litem componendam per viam concordie, inter Alexandrum, & Annam Mariam conjugem ex una, dictamque Camillam ex altera, inita est

permutatio prædictorum fiscalium, aliorumque iurium Joannæ competentium cum præfato palatio, eo tamen pacto ex parte Annæ Mariæ adjecto, ut in casu soluti matrimonii, vel quocumque alio, ob quem ejus dotis resolutio, vel assignatio locus feret, contra dote resolutus remaneret, sibi que licitum esset ad proprium fundum dotalem regressi.

Disolutio itaque matrimonio per mortem mulieris, superstitis N. N. unico filio, in pupillari ætate, hic factus major, parte adhuc vivente, tanquam hæres matris, in vim dicti pacti resolutivi, atque in eo adjectæ facultatis capiendi propria auctoritate, obtinuit ab A. C. contra Principem Sabello dictæ Joannæ hæredem ad palatium associari. Introductaque causa in Rota coram Priolo sub die 27. Februarii 1673. pro ejusdem immisionis competentia favore actoris, responsum fuit. Reproposita verò causa coram eodem sub die 9. Aprilis 1674. recessum fuit à decisis, istaque posterior resolutio confirmata sub diebus 27. Junii sequentis, & 1. Februarii 1675. coram Taja, subrogato in locum Prioli interim defuncti, atque in hoc statu causa pendet.

Cum autem de extremis, atque de personæ legitimatone non dubitaretur, hinc ad duos punctos restringebatur questio. Primò nempe ad prædicti pacti personalitatem ex parte Rei conveni præsentiam, ideoque illud per hæredem exerceri non posset. Et secundò, quod ubi etiam pactum esset exercibile per hæredem, adhuc tamen restitui deberent dicta fiscalia accepta, quorum restitutio sequi non posset, ex eo, quod per superventam Regiam pragmaticam de anno 1648. illa essent amissa, & Regiæ Curie applicata ob neglectam comparitionem, & justificationem, ut ita sequeretur inestatio, ideoque ejusdem Annæ Mariæ, vel ejus hæredis culpæ, id adscribendum esset.

Prior punctus personalitatis in prima decisione rejectus fuit, neque in posterioribus dictum est contrarium, quinimò in ultima disputatione sub die 1. Februarii 1675. prius Rota inclinabat in hæc parte, in confirmationem prioris resolutionis. Et merito, quoniam regulariter huiusmodi pacta resolutiva, ac etiam prælativa, & similia quoties verba, vel facti circumstantie limitationem non suadeant, sunt transmissibilia, & cessibilia, ut advertitur sub titulo de servit. ad materiam veteratum disc. 85. & 88. ac etiam sub tit. de feud. occasione bullæ Baronum disc. 96. & alibi pluries.

Et quavis aliquando super huiusmodi pactorum stricta, & rigorosa intelligentia procedi solet, et propterea censenda sint personalia, et non transmissibilia, juxta ea, que præsertim habentur aliis relatis disc. 330. & 371. part. 11. recent. & sub tit. de usufr. disc. 8. ac etiam sub tit. de alienat. & contract. disc. 46. & alibi. Attamen id procedit ratione subiectæ materiæ odibilis, ob suspitionem usuræ, ut ex. gr. contingit in pactis commissoriis, juxta casum, de quo d. disc. 330. & 371. part. 11. recent. & d. disc. 8. de usufr. cum similibus.

Ideoque in huiusmodi pactorum regulatione, attendenda quoque venit adeo frequenter, sed semper opportundè insinuatæ propositio in ambiguarum voluntatum, tam defensorum, quam viventium interpretatione omnindè attendenda, ut scilicet immorandum non sit in ordine, et formalitate verborum, vel clausularum, et dictionum, sed principaliter attendi debet substantia verisimilis voluntatis, deducenda ex natura, seu qualitate conventionis, et ex aliis circumstantiis, ut locis citatis advertitur.

Clausulæ siquidem, ac dictiones attendi debent famulativè, et concomitantè, non autem principaliter, ac solè, et de per se, quoniam, ut sæpius advertitur, stante præsertim abusu Notariorum extendendi contractuum, vel disponentium mentem in lingua latina, Partibus ignota (ut in præsentem inter mulieres) et juxta eorum formularium. Hinc resolat, quod casualiter aliquæ clausulæ, vel dictiones adjiciuntur, absque eo quod, non solum Partes, sed neque ipsimet Notarii ad eas advertant, earumque vim, et operationem sciant. Ideoque irritioe digni semper censendi sunt illi, qui in judicando, vel consulendo, in huiusmodi verborum formalis, eorumque grammaticali intelligentia, vel significatione vim constituunt, nisi quando deserviant famulativè, vel pro interpretatione ejus, quod pro facti qualitate ambiguum sit; sive quod clausulæ, vel dictiones respiciant validitatem actus, illumque juxta agentium voluntatem, ob

ob rigorem juris præservent à nullitate, ita lege rationabiliter presument, quod Partes quantvis illas clausulas ignorent, atque ad illas non advertant. Attamen generaliter in animo habuerint adhibendi Notarium, tanquam peritum, ut adiceret omnes clausulas, et cautelas pro actus meliori firmitate, juxta ea, que occasione clausulæ edicillaris, & similibus habentur sub tit. de testam. disc. 57. & alibi.

Iste verò distorsus de plano, neque ad litteram cadebat in hæc facti specie, in qua propterea (etiam in sensu veritatis) scribendo pro Actore, dicebam omnindè contemptibilia censenda esse ea, que cum magno allegacionum cumulo, solitoque improbo, ac superfluo labore, juxta ineptum pragmaticorum styllum, deducebantur circa qualitas dictiones, & verba, personalitatem denotantia, ut præsertim sunt dictiones ipsi, vel illi, & similes, stante subiecta materia, ejusdemque conventionis contentura.

Cum etenim diceretur, quod ad eam devenitum esset per concordiam pro superius enarrata lite componenda, in qua mulier palatii domina, & quæ de pacto resolutivo sibi consuluerat, nullum penitus interesset, vel participacionem habebat, ac propterea sibi nullatenus congruebat iste terminus concordie, vel transactionis, qui non cadit nisi, ubi adit iis, vel ejus probabilis timor, & inter ipsos colligitur, ut in sua sede sub tit. de empr. & vendit. & alibi passim. Hinc propterea advertendum, quod verus permanens hujus pacti sensus erat, quod contractus permutationis, vel concordie principaliter initus est inter Alexandrum, & Camillam colligentes, ejusdem verò Alexandri mulier, pro quadam Camillæ cautela exuberanti intervenisset, præstato illum consensum, qui neque necessarius erat, dum constante matrimonio etiam in fundis dotabilibus, vir habet illud dominium utile, vel subalternum, de quo in sua sede sub tit. de dote disc. 138. ac propterea mulieris nil intererat, constante matrimonio, atque viro ejus onera supportante, & in consuetio bono statu continuante, adeo nec restitutionis, nec affecuracionis locus fieret, an bona dotalia essent penes ipsum virum, vel tertium ejusdem viri cessionario, sed penes eum noluit perseverare, postquam ipsius viri jus cessasset, ac resolutum esset.

Et sic non in ratione illius veri, ac proprii pacti resolutivi, per quod destruetur, & annihilatur substantia contractus jam perfecti quoad ipsos contrahentes, juxta casum, de quibus agitur in dictionibus, & auctoritatibus supra recensitis, sed in ratione declarationis animi, seu limitationis consensu ad certum casum, ultra quem consensus habendus esset pro non præstito, atque actus pro inefecto, juxta illam speciem pacti, de qua sub tit. de feud. discurs. 57. Unde potius remanet conventio in terminis conditionis impediens in casu convento, vel specificato, perfectionem, vel essentiam actus, & ne incipiat, quam destructio actus jam perfecti, & juris quasi ablationem, juxta distinctiones, de quibus sub tit. de testam. disc. 73. & sub tit. de fideicom. disc. 154. & alibi.

In hoc autem præsertim dignoscitur verè intollerabilis, & nauseativa modernorum pragmaticorum ineptia, quod scilicet conventio continente explicetur, vel implicitum pactum resolutivum super ejus interpretatione, vel praxi, in consulo cumulentur omnia, que cum improbo labore revolvendo, repertoria decisionum, aliorumque librorum, in eis inveniantur sub verbo pactum resolutivum, ad litteram attendendo omnes decisiones, & auctoritates, que de materia pacti resolutivi agant, non reflectendo ad diversas species, & an faciunt ad casum, necne, ratio, & subtilitates reputando huiusmodi discursus, & distinctiones, quo nil ineptius.

Tota itaque difficultas hujus causæ residebat in alio motivo, quod de jure, & in abstracto erat verum, sed malè ad rem applicabatur, quod scilicet ille, qui in vim huiusmodi pacti ad rem suam vult regressi, restituere debet alteri contrahenti rem propriam ejus facti, & culpa non deterioratam, vel ab alio occupatam, juxta auctoritates in causæ decisionibus recentissimas, quarum relictionem neque necessarium erat, dum ego scribens in contrarium, non negabam, immò expressè admittebam veritatem assumpti in puncto juris, quodque propterea cumulus allegationum pro frequentiori contingentia redolere inanem chartarum repticionem. Dicebam tamen

etiam in sensu veritatis apertam fallaciam consistere in applicatione ad casum.

Ad id autem probandum, opportunitatem censui explicare huiusmodi fiscalium naturam, quoniam licet id sit notorium in e regione; attamen tate dici non potest in Urbe, & præsertim in hoc Tribunali, quod constitutum est in notabili parte ex Ultramontanis, ex insinuatibus disc. 32. in Relat. Curie.

Dicebam itaque, quod ut advertitur disc. 5. Miscellan. 12. Eccles. ex antiquis illius Regni moribus, & concordatis respectivè inter ipsum Regnum, & Reges pro tempore, Rex non imponit collectas neque gabellas, ut facit Papa in Statu Ecclesiastico, & faciunt quidam alii Italici Principes, sed pro ordinariis antiquis oneribus, Rex exigat à quolibet loco, seu Communitate annuum uniformem summam ad rationem fiscalium, ducatorum scilicet quatuor circiter pro quolibet fiscali, & anno, istaque præstatio explicatur sub illo nomine fiscalium. Pro aliis verò extraordinariis expensis, vel subventionibus Regis, solet idem Regnum in generali Parlamento facere Regi in tempora aliquod donativum, atque pro istis, aliisque oneribus communitariis quolibet Communitas sibi ipsi, ejusque Civibus indicit gabellas, vel collectas variè, prout provincialium, vel regionum, sive locorum qualitas exigit, dum alicubi omnia ferè onera supportantur per gabellas super pane, & vino, aliisque victualibus, juxta ea, que habentur supra disc. 54. & in Miscellan. Eccles. d. disc. 5. & 6. Alicubi verò super bonis per collectam per ass. & libram, & alicubi per collectam personalem, que capitato dicitur vulgò la resta, sive proit alias loci, vel populi qualitas exigit, præsertim licentia solum requisita, ubi de novis collectis, vel gabellis indicendis agatur.

Huiusmodi itaque fiscalia, pro etiam pleraque alia jura Regalia, ad Regem pertinentia, ex quibus magni redditus, & emolumenta percipiuntur, ut sunt Dohanæ, juxta illam speciem, de qua occasione agendi de Dohana Urbis, habetur supra discurs. 65. & 67. & alia dohana pecudum, & piscorum, de qua pariter supra discurs. 94. & 95. necnon salinæ, & salarie, de quibus pluries in præcedentibus, ac mineralia, & jura privativa, & alia, sub hoc genere Regalium cadentia, juxta penè omnium Principatum Europæ introducionem, ex eo quod annui redditus eo modo, quo in singula tempora percipiuntur, pro urgentibus indigentibus belli insufficienti, consueverunt vendi personis privatis in proprietate, non quidem vendendo ipsam Regaliam, sed solum ipsos redditus, vel emolumenta ad rationem ter pro centenario, tanquam per implicitam impositionem census consignativi, quem Princeps, vel Republica super huiusmodi iuribus faciat, ut recipiendo centum in sorte, promittat solvere quatuor, vel quinq. pro centenario, eodem modo, quo pluries in præcedentibus dictum est de locis montium Urbis, cum in effectu, ubique huiusmodi venditiones idem importent, quamvis pro diversitate regionum diversa fortiantur vocabula, quod scilicet alicubi loca montium, alicubi fiscalia, vel respectivè jura super arrendamentis, alicubi jura cum Rege, ut in Hispania, & alicubi Comperæ, sive cum aliis vocabulis nuncupantur.

Omnia verò ubique pariformiter eandem sortiuntur naturam ob rationis identitatem, quod scilicet quoad ipsum Principem, vel Republicam ille reputatur dominus, & possessor, qui in libris publicis ad id destinatis per manus officialium, ad hoc munus deputatorum, describuntur, absque eo, quod sint in privato commercio abdicativo, & respectivè translativo domini, & possessionis ex sola privata conventionne absque facto, & auctoritate officialis, sine qua etiam in hæredes, vel successores quoscumque non datur transitus domini, vel possessionis, nisi eorum descriptio in præfatis libris sequatur, sub intestationis vocabulo explicari solita, eodem modo, quo sub tit. de feud. disc. 7. & in aliis, dictum est de descriptioe feudatiorum in libris, vel quaternioribus feudorum, cum pariformiter huiusmodi jura Regalia, sub quorum genere veniunt quoque officia venalia, regulari videantur, adeo ut inret quoque eadem propositio, de qua d. tit. de feud. disc. 24. & in aliis, ut in eis non inret rubrica, sed vultus, quod agitur, quam quod similitate concepitur, vel natus dominus, ac possessor dicitur ille, qui in illis libris sit descriptus, absque eo quod alteri jus in re, vel ad rem queatur, nisi ejusdem Principis, vel Republicæ, seu officialis

cialis ad id deputati auctoritas, ad instar assensus domini super feudis, accedat.

Atque hinc, potius ratione subiectæ materiæ, ipsorumque iurium natura, quam ex privilegio, ut aliqui erroneè credunt; manat huiusmodi iurium liberum commercium, de quo supra disc. 26. cum pluribus segg. ut in alterum in quem transferri contingat, transcant libera, & exempta ab omnibus hypothecis, vinculis, & nexibus, quibus penes priorem possessorem obnoxia essent, ex pluries assignata congrua ratione, qui id directè, ac immediâtè ab eo recipere dicitur, ipsumque in eius auctorem agnoscat, alteri non subiectus vinculo, nisi illi, quod in ipsius libris, ac litteris desuper expediti solitis, exprimitur, iuxta regulas beneficiales in resignationibus beneficiorum ad favorem in manu Papæ.

In plerisque autem huiusmodi fiscalia, vel consimilia jura Regia illius Regni à nostris Locis Montium Orbis differre videntur. Primò nempe, quod quandoque præferunt, ea quæ antiquis temporibus, tam ex causa onerosa, & correptiva, quam etiam ex Regum munificentia, concedi consueverunt, concedantur in feudum, non autem in alodium, ut propterea regulis, ac oneribus feudilibus, & præsertim illi Adohæ subiaceant quod in Urbe non est in usu, nisi quando annuus redditus pecuniarius super huiusmodi iuribus Cameralibus, esset subrogatus loco alieius feudi sub eadem natura.

Secundò quod in Urbe assignamentum, sive dos Locorum Montium præsertim Cameralium non est sub administratione ipsorum privatorum, qui directè, ac manu sua ad proprium commodum, vel incommodum fructus, & emolumenta exigant, sed est penes illos publicos officiales, qui Depositarii nuncupantur à quorum manibus privati Montium singulo quoque bimestri fructus exigunt, adeo assignamentorum augmentum, vel diminutio ipsius Camere Apostolicæ, vel respectivè alterius debitoris Montis, damno vel commodo cedat. In prædicto autem Regno dicta Fiscalia, allaque consimilia jura assignantur privati, qui directè, ac manu sua exigant ab illis Communitatibus, vel aliis, ad quos solvere pertineat, eorumque sit idoneitatis, vel deficientiæ Communitatum, vel debitorum commodum vel incommodum.

Et terciò ad rem nostram (neglectis aliis differentiis ad eam non facientibus) quod in Urbe si Montistarum hæredes, & successores, sive cessionarii translationem in eorum faciem, sive intestationem negligant, id cedere solet ad commodum depositariorum, non quidem in substantia, sed in dilataione, ac usu fructuum intermedii temporis, quoniam detecto domino, huic omnes decursi fructus solvi debent, eoque non detecto, adeo habeantur pro vacantibus, subintrat Camera, ex jure Filii in huiusmodi bonis, sed & quandoque etiam in substantia quando, id negligatur. In dicto autem Regno in tempora fieri solet revisio, seu regulatio generalis, & præsertim pro jure Adohæ, vel devolutionis, in illis Fiscalibus, quæ possideantur in feudum, atque ubi comperitur non adesse legitimum possessorem in dictis Libris descriptum, sibi ipsi applicat, non quidem jure omnimodi, ac irtractabilis domini, quoniam id iniustitiam, ac tyrannidem redoleret, sed jure illius possessionis, & tenuræ, quæ ubique consueta, & connaturalis est in Fisco non litigante manibus vacuis in iis bonis, quæ ex causa devolutionis, vel alias ad se spectare prætendat, iuxta insinuatam pluries sub tit. de feud. & alibi. Idque sequutum fuit in his Fiscalibus in situacione, vel revisione anni 1612. ex quo tempore Regia Curia illa possedit, atque de eis disposuit.

His itaque sic stantibus, dicebam scribens pro actore contra posteriores resolutiones, cum eodem insinuatò sensu veritatis, quod duo resultarentur. Primò nempe, quod de anno 1637. in quo initus fuit contractus, Camilla non habebat nec dominium, nec possessionem, quorum neutrum, neque prius habuerat, & per consequens, vel in dictam Annam Mariam transferre potuit, ex vulgari axiomate, quod nemo plus juris etc. Minusque Anna, quæ nihil receperat, ad aliquam teneretur restitutionem, quoniam dum sola verba accepit, sufficiebat, eadem verba restituere.

Et secundò quod ita in huiusmodi Fiscalibus dicta Regia pragmatica, nil novi induxerat, dum jam per annos 36. antecedentes, Regia Curia obtinebat. Unde propterea opus non erat examinatore; punctum, an dicta pragmatica disponat solum id, quod supra insinuatum circa possessionem, & tenutam donec legitime justificetur titulus illius, qui prætendat jus habere, vel potius penalem amissionem ob contumaciam non justificationis factæ in tempore, iuxta casum de quo supra disc. 14.

Ultimè præsertim resolutionis de anno 1675. fundamentum unicum, fuerunt quædam modicæ exactiones fructuum, quæ supponebantur, factas esse à Sindico dictæ Communitatis per Camillam de annis 1625. & 1627. & per Annam post dictum contractum. Verum ultra, ea quæ in factò deducebantur circa huiusmodi exactionum veritatem, quæ ex hac parte impugnabatur. Ubi etiam ita reserret, adhuc tamen cum eodem sensu veritatis dicebam, id continere æquivocum manifestum, quoniam non ex eo, quod Sindicus, vel alter administrator Communitatis solvat aliquam partem fructuum fructuum, resultat dominium, & possessio, vel aliud jus in eo, cui solutio fiat, cum non ab illius administratoris factò, & voluntate, sed ab illo Principi, vel officialis ad id deputati, iuxta consuetam formam id pendat.

Ut exemplificando in illis Locis Montium Urbis, quæ Communitatum dicuntur, quia scilicet, ipsæ Communitates sunt verè, & propriè debitoricæ, solumque Papæ, vel ejus Camera idem accomoderet cum erectione Montis, vel aggregatione alteri Montis, quoniam si hæret, vel cessionarius Montis abique eo quod sit descriptus in libris, & quod per Secretarium Montis, loca ad desinunt, vel ad cedentem spectantia in eius faciem insistentur ab aliquorum Communitatum administratoribus exigat fructus, non per hoc dici poterit dominus, vel possessor, sed erit simplex intrusus, nullum habens dominium, nullamque possessionem, eodem modo quo dicitur ille, quia colonus, vel debitoribus, seu vendentibus alicujus beneficii, aliquos exigere fructus, abique aliquo titulo sibi collato per Papam, vel per ordinarium, qui alteri idem beneficium contulisset, sive possidet sub lequestro tanquam vacans, vel alias de eo disposuisset, quoniam non per hoc dici potest, ut ille esse Beneficiarius ita, & taliter, ut illud beneficium cum altero permutare possit, insolite dicebam esse veros, & proprios præsentis causæ terminos.

ROMANA OFFICII CURSORATUS PRO ALEXANDRO ALBRITIO CUM HEREDE SEBASTIANI BERTARELLII.

Causa decisiva per Rotam pro heredede.

An, & quando reservatarius officii dicendus sit dominus, vel potius creditor. Et de effectibus exinde resultantibus pro augmento, vel diminutione valoris, cujus commodo, vel incommodo cedat.

S U M M A R I U M.

- 1 Adli series.
2 De formula decreti reservationis, ut sit uniformis tam favore domini, quam creditoris.
3 Quod ab hac distinctione pendat inspectio commodi, vel incommodi.
4 Quomodo dignoscatur, an reservatarius, sit dominus, vel creditor.
5 De applicatione ad casum, ejusque circumstantiis.
6 Observantia est optima interpretis, circumsiderandum est.
7 Quando dicatur adesse frons usurarum.
8 Actus spectantes ad officium sunt per officialem, non autem per reservatarium, quia in eo residet substantia officii.
9 Augmentum causatum ab industria officialis fiduciaris in an sit sum, vel reservatarii.

D I S C. CLXXXVIII.

Officium Cursoratus, quod vacabat per obitum possessoris, de anno 1622. Dataria concessit Alexandro Albricio pro pretio scutorum 1400. quos solvit Sebastianus Bertarellus, ad cuius favorem facta fuit illa reservatio decreti, de qua pluries agitur supra, præsertim disc. 1. 4. 7. 10. 11. & 12. Atteno vero eo tempore, modicum erat juniorum, sed noviter admissorum lucrum, quoniam negotia, ex quibus majora emolumenta resultant, ex quodam jure accrescendi seniorum pro majori parte esse solebant; hic autem status de anno 1665. immutatus fuit, quoniam ex omnium Cursorum conventionali lege per Papam approbata, constituta fuit massa communis, ideoque tractu temporis produxit huiusmodi officiorum valoris notabile augmentum, super quo exorta controversia inter dictum Alexandrum officialem, & hæredem Sebastiani interm defuncti coram Dataria, atque ab illa remissa controversia consultatione Rotæ coram Ubago, datoque dubio, cujus temporis prærium attendendum esset, sub die 15. Februarii 1675. reservatario favorabilis prodiit resolutio; ad ipsum scilicet spectare officii dominium, & per consequens pretium, eique commodo de præserti attendendum fore. Atque mihi, licet in contrarium scribenti pro officiali; probabilis visa est resolutio, & juxta proprium sensum jam ab initio pro stylo requirenti sincerè insinuatò.

Punctus itaque pro meo judicio facti potius, quam juris erat super partium voluntate; quoniam cum uniformis huiusmodi decreti sit formula, eaque ita congruat illi, qui pecuniam præbet ad officium emendum jure domini ad proprium commodum, & incommodum, ac illi, qui eandem pecuniam mutuè jure creditoris, ita obtinendo illud decretum, tanquam per speciem illius assensus, de quo disc. 13. & 151. de credito, & pluries sub tit. de feud. Et advertitur supra hoc eodem tit. in disc. supra cit.

Hinc, ut præmissum est, punctus non erat in jure, sed in factò, sive in applicatione, & qualis fuerit voluntas partium, reservatarii scilicet, & officialis, cum ab hoc revera decisio pendat, adeo evidens videatur error procedendi cum generalitatibus in abstracto, sive constituti vni in formalitate verborum decreti Apostolici, cum illa æquè bene uni, ac alteri reservatario congruant.

Atque ex hac distinctione pendet resolutio, cujus nam esse debeat augmentum, vel decrementum cum unum, vel alterum, tanquam sequela domini, ad illum spectare dicatur, qui dominus est, non autem ad creditorem, ut de augmento Locorum Montium, Carrill. decis. 148. & alibi pluries. Et quamvis aliquando creditor, non de jure, sed de facto decrementum damnum sentire solet, quia nempe ita resultat insufficientia debitoris, ut advertitur pluries supra, ac etiam disc. 7. de Societ. Officii, occasione agendi de illis Societatibus, quæ præter communem usum fiant super periculo vite ejusdem officialis debitoris, atque inde provenit ex accidenti, non autem ex juris dispositione.

Ad dignoscendum autem an uno, vel altero modo pecunia data sit, certa, & generalis regula cuicumque casu applicabilis, non de facili status potest, dum ex præmissis non est punctus juris, sed facti ex singulorum casuum particulari qualitate, ac individuis circumstantiis regulandum, vel decidendum. Unde pariter intrat idem insinuatò error, qui pragmaticis, vel Collectoribus connaturalis esse solet, procedendi abique alio ratiocinio, vel discursu cum propositionibus generalibus, vel cum illis decisionibus, & auctoritatibus, quæ diversos percuciant casus.

Ex illis verò generalitatibus, quæ in ambiguis, & conjectoribus materiis attendi solent. Tres in proposito attendende videntur, non quidem ad certam probationem, sed ad præsumptionem, in ambiguo suffragantem, nimirumque attendendam, quoties alia in contrarium magis non urgeant. Primò nempe inspicere debet summa, seu quantitas pecuniarum, an sit pro toto pretio, vel potius pro parte, quoniam quando sit pro toto, magnum argumentum est domini. Quando verò è converso pro parte, argumentum est crediti, ut consicitur ex combinatione casuum, de quibus supra disc. 1. cum multis sequentibus, in quorum plerique de una, & in aliis respectivè, de altera specie agitur.

Secundò in idem, & magis stringenter inspicere debet mo-

dos solvendi pecuniam, an scilicet illa directè, & immediatè per Datorem solvatur Datarie, vel resignatori, aut è converso solvatur ipsi, emere volenti officium, ut in primo casu intret præsumptio pro dominio, in altero autem pro credito, juxta casum dec. 34. Aponte, & alios, de quibus supra disc. 13. & in aliis.

Et terciò magnum argumentum resultare videtur ex magis communi usu, qui, ut præxi docet, regulam recipere solet à natura, seu qualitate officiorum. Siquidem, ubi agitur de illis officiis, ex quorum intrinseca natura, & qualitate magis, quam ab industria, & exercitio officialis, emolumenta resultant, adeo etiam absentibus, vel idiotis, aut infantibus, & respectivè etiam mulieribus congruant; aliud verò ministerium illis annexum, comparatè ad emolumenta sit modicum, illudque cum modico pariter stipendio explicari valeat, & solet per substitutum, ut sunt pro majori parte officia Cancellariæ, & Secretariatus Apostolici, & totius militiæ, vulgò, Cavalleratus, nec non portiones Ripæ, & similia, & tunc præsumptio magis affinit ad iniu. Aut verò è converso sunt officia, in quibus principaliter requiritur industria personæ, atque majora emolumenta ex eadem industria, & peritia, ac labore personali manent, ut ex gr. sunt ista officia Cursorum, ac etiam illa Notariorum Auditoris Camere, & Tribunalis Camere, nec non Vicarii, & Capitoli, & similia, & tunc secus, ut scilicet, potius crediti, quam domini urgeat præsumptio, ut præsertim in officiis Notariorum generalis præxi docere videtur.

Applicando autem ad rem. Quamvis scribendo pro officiali conductio, seu venali more Advocati, ad evitandas decisiones, & auctoritates insinuatam, in allegatis discursibus, de quibus supra, ex quibus perferentes, hinc inde totum delamebatur principaliter, ac omnino insistere in hac distinctione, seu circumstantia naturæ, vel qualitatis officii, quodque ita omnes auctoritates, hinc inde assistentes conciliarentur. Atamen, reserendo ad veritatem, advertendam, istam esse circumstantiam nimum quidem considerabilem ad inducendam, potius unam, quam alteram præsumptionem, quæ tamen, juxta naturam simplicis præsumptionis juris, per contrarium probationem, & fortiores præsumptiones eliditur, ut in hac facti specie legi videatur, ob alias duas prioris præsumptiones, quod scilicet, Sebastianus integrum pretium directè, ac immediatè solvisset Datarie venditrici, non autem tradidisset ipsi futuro officiali ad emendum.

Fortius verò quod subsequenter observantiam, quæ, ut insinuat disc. 21. de iudicis, & alibi frequenter omnium ambiguum est optima interpretis, atque dicitur interpretationem Regina, quoniam per alteram partem docebat de conventionem, ex qua ad evidentiam domini, probatio resuabat, quod scilicet, ipse Alexander officialis conduxit officium pro certa pensione correptiva ad illa emolumenta, quæ detracta mercede operis, ac laboris personalis referenda veniunt ad officium, unde propterea non videbantur intrare termini interpretationis, de quibus, in l. si de interpretatione, ff. de legib. sed potius alii vulgaris textus in l. ille, aut ille, ff. de legat. 3.

Et quamvis alii pro hac parte scribentes, præsertim verò acutus causæ Patronus replicarent huiusmodi conventionem, ita initam esse in fraudem usuram, ut ita non servata forma in societatis officiorum per Apostolicas Constitutiones demandata obtineretur pinguis pecuniarum fructus. Atamen observabam, eidem causæ Patrono, ac principali insinuando, id rectè procedere, quando alia datori pecunia non assisterent argumenta, quæ potius urgerent in contrarium, ut in crediti, potius quam domini, vel tituli causam, pecunia data esset, & per consequens intraret præsumptio usurarum, atque pro earum pallio talis conventio inita esset. Secus autem, ubi eadem conventio veritatis habet adminicula, seu argumenta.

Magnum item per alios Scribentes, quibus ego quoque more Advocati adharebam, consuebat fundamentum in illis actibus, qui fieri solent in nova admisione officialis, ac etiam successivè in progressu, & præsertim, ac magis in dicta conventionem facta per totum Collegium super immutatione consueti status, ac reductione emolumentorum ad massam communem, unde susponebatur valoris augmentum prodiisse, dum omnia gesta erant per Alexandrum officialem, abique eo, quod refer-

reservatus se ingereret, vel aliquam haberet participacionem.

Sed pariter id mihi videbatur leve argumentum, quoniam, ut pluries in precedentibus habetur, quoad Principem, & Republicam, ac negotia, vel iura officii, vel officialium Collegio, seu Universitati incumbentia, verus officialis dicitur ille in cuius persona officium canat, & cui Princeps non curata, quamvis clara, & expressa fiducia, vel simulatione, officium contulit, cum in huiusmodi officiis, & iuribus regalibus eodem modo, quo in fendis non inter rubrica plus valere quod agitur etc. ut frequenter insinuatum est, adeo dominium reservatarii sit improprium, illudque non resideat in substantia ipsius officii, sed potius in commoditate, seu emolumentis. Et per consequens ad ipsum officialem spectabat facere actus officio incumbentes, tam singulares percipientes exercitium, quam etiam communis, seu universales pro eisdem Collegii administratione ad maiorem utilitatem ordinata, & ad quem effectum reservatarius implicuit mandatum ipsi officiali, tanquam ejus Institori, seu Complementario dedisse dicitur, adeo ut si ex huiusmodi nova conventione immutativa antiqui status, quemadmodum prodit eventus bonus, prodisset malus; valoris diminutionem causasset; reservatarii tanquam domini fuisset damnus, dum non poterat ipse ita obijcere culpae male administrationis officialis, ex quo fecit cum bona fide actum, quem tot alii officiales magis provecti, & qui tanquam domini officiorum, proprium gerebant negotium, fecerunt, ideoque ejusdem debet esse commodum ex regula secundum naturam etc.

Quinimo etiam si augmentum valoris hujus officii particularis prodisset, ab ipsius officiali majori diligentia, industria, & applicatione, ut sequi solet in officiis Notariorum, quod scilicet, penes unum Notarium magis peritum, & industrium, officii valor notabiliter crevit, & penes alterum minus industrium minimeque diligentem decrevit, adeo precium non sit inominale, atamen cum jure administrationis, potius id sequatur sit, dicendum est, quod ita administrator proprio muneri satisfecerit, suumque munus bene impleverit ad commodum tamen domini, cuius alias fuisset damnus, ut aliis relatis in proposito advertitur, dec. 45. num. 3. in fin. par. 2. recent. ex deductis per Butr. in cap. cum M. Ferrariorum de Consi. num. 56. & Felin. num. 22. & consensu deducti disc. 27. de feud. num. 11.

Dicet idem principalis, quod ex dicta nova conventione crearet ejus labor, sed id ad rem facere non videbatur, quoniam id solum illi justum praeberet potuisset motum perendi a reservatario majus salarium, seu majorem sui laboris mercedem, non inde tamen inferri posset, ut suam esse deberet pretii augmentum, quemadmodum suum non fuisset decrementum, ut supra.

SPOLETANA, SEU REATINA COLLECTÆ

PRO CIVIBUS, ET INCOLIS OPPIDI LEONISÆ,

CUM COMMUNITATE OPPIDI MONTIS LEONIS.

Responsum pro Veritate.

An, & ad quæ onerata tenentur Forenses pro bonis, quæ in territorio possident.

S U M M A R I U M.

- 1 Falsi series.
2 An forenses possint Collectari.
3 Consuetudo specialis praevalet generali.
4 Observantia attenditur in materia gabellarum, & onerum.
5 Quare Advocati, & consulentes deducant motiva parum tuta.
6 De ratione, ob quam observantia, non de facili inducit exemptionem.
7 De constitutionibus revocatorias exemptionum, quando procedant.
8 De exemptione in vim reciproce transactionis.

Collectæ reales quales sunt, & quare a forensibus solvantur.

Gabelle super viduibus sunt mere personales, ideoque non solvenda per absentes, qui in loco non erant.

D I S C. CLXXXIX.

Promiscue possidentibus Civibus, & Incolis adjacentiam Oppidorum, Montis Leonis de pertinentiis status Ecclesiastici, & Leonisæ de pertinentiis Regni Neapolitani terrena, & prædialia in utroque respectivè territorio. De anno 1608. inter eosdem, seu eorum Communitates eventum est ad concordiam, usque ad præsens observatam, quod pro bonis in quolibet territorio possessis, respectivè solvi deberent solum Collectæ ordinariæ, quales in statu Ecclesiastico dicuntur impostæ pro illis oneribus antiquis, & ordinariis, quæ Cameralia dicuntur. Et in Regno Neapolitano pro illis pariter antiquis, & ordinariis, quæ dicuntur Fiscalia, dum reliqua sub extraordinariorum, & Communitativorum generalibus, & vocabulis veniunt. Cùm autem circa annum 1642. sub Urbano Octavo in statu Ecclesiastico immediato imposta esset gabella carnis, seu antiquæ gabellæ factum esset augmentum, cuius mentio pluries in precedentibus habetur præsertim disc. 57. 62. & 71. Illaque diversimodè per singulas Communitates ab earum Civibus, & Incolis exigi solent, pro solutionis repartimento, Thesaurario, vel Appaltatoribus Cameralibus faciendæ, quoniam in aliquibus locis exigitur, juxta ejus propriam, & regularem naturam, in extrinseco, scilicet, augmento pretii carnis, quæ in macellis venditur in crusta, & alieubi per Collectam super bonis per æs, & libram, ut de hac distinctione in eadem Civitate ejuisque Castris, seu locis comitatibus, & districtibus, habetur supra disc. 57. Itaque Communitas Montis Leonis, usque ab anno 1671. de licentia Congregationis Boni Regiminis, & consueverit eam exigere in posteriori forma pro modo facultatum, seu per æs & libram, à solis tamen ejus Civibus, & Incolis, non autem ab illis dicti alterius Oppidi bona in eo territorio possidentibus. Post vicennalem autem observantiam, & ultra, præsentationem exciperet, ista quoque bona, & prædialia collectare; hinc desuper ex parte dictorum Civium Leonisæ pro veritate consultus sui, an collectari possent.

Negative vitum est respondere. Primò ex generali iuris regula pluries in precedentibus insinuata, & præsertim disc. 77. 77. 83. & 92. ut Forenses, qui bona in territorio possident collectari non possint, utpote Communitati collectanti non subiecti dum juxta magis communiter receptam opinionem, de qua præsertim occasione statutorum habetur in sua magis peculiari Sede sub tit. de success. ab intest. requiritur copulativè utraque subiectio, personarum, & bonorum.

Et quamvis de antiqua consuetudine Italiæ attestata etiam per Bart. alioque primos Magistros, id non procedat in hac materia collectarum, ad quarum effectum sola bonorum subiectio sufficit, ex relatis dec. 3. post Cenc. de Cons. & per alios de quibus locis citatis; Attamen, ut specialiter advertitur in his terminis supra disc. 73. & generaliter in omni serè materia incidenter, principaliter autem super ipsa materia legum, & consuetudinum disc. 35. de judic. consuetudo generalis cedit particulari, quæ prævalet, magisque attendenda venit. Accedente etiam natura subiectæ materiæ gabellarum, & onerum, quod in eis totum facit observantia, quæ ubi sit longissima excedens metam 30. annorum, attendenda venit etiam ad effectum omnimodæ exemptionis, ut ex Bart. & aliis antiquioribus, apud Euger. cons. 92. n. 25. & segg. lib. 1. Co. hell. ad Bull. cap. 30. num. 23. & segg. Copy. Lat. cons. 68. n. 24. & segg. cum aliis relatis supra d. disc. 48. & 52. & in aliis pluries.

Verum istæ generalitates, quamvis eas deducere ad satisfaciendum Juristarum stylo scribendi, aliquod habenti fomentum rationis insinuata, præsertim disc. 46. in relat. Cur. & alibi, quod scilicet, ob ingeniorum varietatem sæpius levia parumque congrua placent, meliusque capiuntur, solida verò, ac specialia, ex defectu capacitatis, displicent, sive reputantur subtilitates, & ratiocinia; Non placebant; neque sufficientes videbantur, & quatenus perscrutandum esset in solis terminis observantiæ, vel consuetudinis inducendis quandam gratiam exem-

ASSISIEN. COLLECTARUM, PRO CIVITATE ASSISII CUM COMITIBUS DE UBALDIS.

Casus disputatus in Congregatione Boni Regiminis.

An & quando castrum, quod alias sit de districtu Civitatis, alteri concedatur in feudum proprium, vel improprium, sive in baroniam cum jurisdictione, & Civitate omninò dismembratum, etiam ad effectum collectarum, aliorumque publicorum onerum.

S U M M A R I U M.

- 1 Falsi series.
2 De dismembratione Castri, vel loci ab aliquo territorio.
3 A finibus spiritualibus non inferitur ad temporales, & e contra.
4 De probatione situationis in territorio.
5 De eadem dismembratione, de qua n. 2.
6 Quod ista, facta quoad jurisdictionem, non intelligatur ad alios effectus.
7 Quando habens titulum Comitum, vel similem non sit Baro, & bona non sint feudalia, vel jurisdictionalia.
8 Distinctuales, vel Communitates dicuntur Cives, & gaudent honoribus Civium.
9 De ponderatione, an Cæsationem constituat Communitatem separatam, & supportet onera.

D I S C. CXC.

Cum quoddam Castrum Blasiæ nuncupatum, situm in districtu, seu territorio Civitatis Assisii, occasione cujusdam belli, ipsi peracti dirutum, ac depopulatum fuerit, atque Jo: Baptista de Ubaldis Perusinus, Leonis Decimo obtulerit, illud recedificare, si illi in titulum Comitatus concederetur, cum mero, & mixto Imperio, ac baronali jurisdictione prout sequatur fuit; Ejus autem successore ob non solum canonem, juxta rigorosam Constitutionem Gregorii Decimoterti, de qua disc. 5. de feud. in commissum ceciderint: Urbanus vero Octavus gratosè caducitatem remisit, & quoad dominium privatum bonorum, & prædiorum, ac etiam quoad honorificum titulum Comitatus, non autem quoad jurisdictionem, & imperium, adeo ut antiquo statum in hac parte restitutum fuerit, ut esset sub eadem jurisdictione Gubernatoris Civitatis; Adhuc tamen hoc non obstante dicti Comes pro prædiis, & bonis in dicto Castro possessis prætenderent non subiacere collectis, aliisque oneribus Civitatis, quibus alia Castra, vel pagi territorii, vel districtus subiacent; Hinc introducta causa in Congregatione Boni Regiminis, restrictum fuit, ut videretur strictè, an Castrum, & bona essent de territorio Civitatis, ex cuius parte in hoc statu evocatus fuit.

In disputatione, itaque desuper habita; Scribentes pro dictis Comitibus, transcribendo latè deducta super hoc puncto dismembrationis alicujus loci à Civitate, ea quæ latè deducuntur per verbosissimum Venturinum cons. 4. insistebant in omnimoda dismembratione hujus Castri à territorio, seu districtu Civitatis, dum illud per Principem alteri concessum fuit, ex eo, quod dandi non essent ejusdem rei duo Domini in solidum; In idem quoque cumulando, ea quæ habentur in perlique Rotæ decisionibus per eos allegatis, nempe in Sandi Angeli Lombardorum, & in Montis Cassinen. & in Astoricens. jurisdictionis, de quibus frequenter in sua Sede sub tit. de jurisdictione. disc. 1. cum pluribus segg. & præsertim disc. 7. ubi de dicta Astoricens. & disc. 18. ubi de dicta Cassinen. seu Marcianana.

Scribens itaque pro Civitate dicebam, profus à casu quæstionis extraneas esse præfatas Rotæ decisiones, aliisque similes editas super controversiis jurisdictionalibus inter Episcopos Diacetasanos, & Prælatos inferiores super jurisdictione Spirituali, & quasi Episcopali, & respectivè, super territorio separato, vel dismembrato, à Diocesi,

prionum; Tum ex facto, dum ab anno 1671. in quo ista gabella per collectam exigî consuevit usque ad tempus motæ controversiæ non aderat spatium 30. annorum, sed solum viginti, & parum plus, ideoque ex solo facto cessabat applicatio.

Tameniam quia, ut pluries in precedentibus advertitur, nimium parum, nimiumque difficile est, istam propositionem ad praxim deducere, cum de facili, administratum, sive appaltatorum, aut exactorum negligentia, id referri solet, non aptè præjudicari ipsi Communitati; Præsertim verò in statu Ecclesiastico ob Constitutiones Apostolicas, sæpius enunciatas, revocatorias omnium exemptionum, & franchitiarum, illis exceptis, quas explicitè constat concessas esse ex causa verè onerosa, & correspondiva, sive quod idem titulus in vim memorabilis, vel centenariæ, quæ non habeat principium infectum, juxta casum de quo supra disc. 47. allegari valeat.

Et quamvis dictæ Constitutiones verè, & propriè percutiant gabellas Cameralis, ac prodierint ad tollenda præjudicia Cameræ Apostolicæ; Attamen cum onera Communitativa frequentius, ut in specie hujus casus tendant ad commodum ejusdem Cameræ, vel solent ad extendi, vel nimium attendi ad facilius admittendam restitutionem adversum Administratorem, vel Appaltatorem negligentias.

Istas autem dubitandi rationes in hac facti specie non cadere observabam, quoniam non verfabamur in simplici observantia, vel consuetudine inducente quandam speciem gratiæ, & privilegii exemptionis, sed potius erat ad titulum mere onerum, & correspondivum, tendentem ad utriusque Communitatis cœquale commodum, & incommodum, adeo ut neque intrarent illæ rationes dubitandi, quæ super consimili concordia habentur supra d. disc. 73. quod scilicet, exrelectencia onerum illam derogat, seu efficiat levisam, dum in hac specie reciproce, & omninò cœqualis exemptionis, illi termini non cadunt.

Fortius verò, atque (pro meo sensu,) citra omnem dubitandi rationem præmissa locum habere dicebam, ex natura oneris, ob quam seclusa etiam dicta concordia, ejuisque observantia idem dicendum veniret; Ubi etenim agitur de Collectis pro illis oneribus, quæ erga Principem, vel Republicam præstantia sunt intrat consideratione de qua in proposito onerum Cameralium habetur supra disc. 92. ac etiam disc. 35. de servit. & alibi, quod scilicet, tanquam subrogata loco antiqui, vel superinducti, ad instar decimarum Spiritualium, quibus exquiri solent, tanquam affecta ipsa bona, adeo ut videatur species onerum realium, non curata qualitate possessorii, an sint Cives, & Subditi, vel Forenses, & exempti; Ideoque merito dicta consuetudo generalis Italiæ inolevit, ut etiam Forenses pro modo facultatum & bonorum, quæ in eo territorio possident, collectentur.

Id autem nullatenus adaptari posse dicebam ad rem; Quoniam huiusmodi gabellæ, quæ imponuntur super viduibus verè, & propriè sunt personales, & exiguntur à personis, quæ in eo loco vivunt cum isto commodiori modo, occasione usus eorumdem vitalium, ut pluries advertitur in precedentibus, & præsertim disc. 52. cum pluribus segg. & disc. 61. 65. & 67. & in aliis, ideoque solvi debent solum ab illis, qui in loco vivunt eademque victualia consumant, non autem ab exteris alibi viventibus; Quinimo, neque ab ipsismet, Civibus & Incolis, qui alibi vivunt, ut occasione franchitiarum advertitur supra disc. 54. & alibi; Est etenim aliàs dare magnum inconveniens, ut eorumdem vitalium duplicata solveretur gabella in loco scilicet domicili, & in loco, in quo habeantur bona; Fortius verò, ad diversitatem principatum, dum in istis personis in diverso principatu, non verificantur illæ rationes, de quibus supra disc. 55. & alibi. Ideoque concludendo, pro meo iudicio res videbatur plana pro hac Parte.

cessi, quoniam, ut in eisdem locis citatis advenit, & præsertim disc. 1. & 3. longe diversæ sunt species Spirituales à temporalibus, neque ab his, ad alios arguere licet, ob longe diversam rationem: Idcircoque omnia, quæ percuterent fines spirituales, ac territoria decemianum, utpote omnino extranea, superflua evagationem, ac inutilitatem chartarum repetitionem reddebant.

4 Bene tamen à simili conferre dicebam ea, quæ præsertim d. disc. 1. de jurisd. ac etiam in aliis seqq. habentur super probatione situationis hujus Castri in districtu, seu territorio Civitatis, non solum ob nimiam adjacentiam, sed etiam ob circumstantiam, undique ab eodem territorio, adeo non intrent illæ considerationes, quæ desuper cadere solent, quando locus esset in aliqua extremitate.

Et quidem antiqua, & connaturalis situatio in territorio erat incontestabilis, dum non solum assistebat dicta præscriptio juris, quæ resultat ab omnimoda circumstantia, ut supra, sed etiam clarius, ob præsentiam dismembrationem desumptam à dicta concessione Leonis, quæ per se necesse supponit præcedentem unitatem cum illo corpore, à quo fiat dismembratio, ac etiam ob subsequantem praxim, & observantiam super reversione jurisdictionis ad suam antiquam unitatem, quod scilicet, cessata per incursum caducitatem Baronali, vel domicellaria jurisdictione, ista, utpote in remissione caducitatis non comprehensa, reversa fuit ad suum primævum statum, in quo adhuc continuat.

Hinc proinde reservatis tanquam superfluis, & inutilibus omnibus, quæ ut supra, cum magno allegationum cumulo deducebantur, advertebam, quod causa restringebatur ad punctum, an per hujusmodi concessionem Leonis inducta esset omnimoda, & formalis dismembratio hujus Castri ab aliquo Civitatis territorio, etiam ad effectum constituendi diversam Communitatem pro exemptione collectarum, aliorumque onerum, juxta questionem de qua apud Venturini, d. conf. 4. Ac etiam ad effectum exemptionis à statutis Civitatis, & ne cum illis procedendum sit, ut apud Honded. caus. 13. lib. 2. allegatum ab eodem Venturino, & in qua auctoritate pro consueta ineptia, magnum constituebatur fundamentum, tanquam in auctoritate individuali, ex eo, quod ageretur de consimili concessione facta per eundem Leonem X.

In hoc autem, ubi etiam res esset in eodem statu, in quo constituta fuit per dictam Leonis concessionem, adeo ut dicti Comes baronalem, seu domicellariam retineret qualitatē, atque continuarent antiquam jurisdictionem; Adhuc tamen, cum sensu etiam veritatis, dicebam: hunc effectum non resultare dismembrationis omnimodæ à territorio, etiam pro collectis, & oneribus, vel è converso pro favoribus, & privilegiis Civitatis, ipsorum districtualium, seu Comitatus, quoniam hujusmodi concessiones in feudum, vel in Baroniam cum merito, & mixto imperio, & jurisdictione important solum dismembrationem gubernii jurisdictionalis, sive ipsius jurisdictionis, & territorii considerati, tanquam jus terrendi, non autem territorii civici ad alios effectus, tam favorabiles, & utiles, quam præjudiciales, & onerosos, juxta ea, quæ in terminis individualibus alicujus Castri, seu Villæ, aut pagi, & apud Regnicolas pro illo ullo loquendi alicujus talis Civitatis habentur, apud Franch. dec. 216. num. 4. & 5. Rovit. dec. 11. num. 12. Sanfelici. dec. 327. Gallor. lib. 2. controv. 20. num. 34. Prat. observ. 28. de Luc. ad Franch. d. dec. 216.

Fortius verò in hac facti specie, in qua etiam jurisdictione ad suam antiquam rediit unitatem, adeo ut hujusmodi Comes revera, & de facto, spectata substantia veritati, domicellaria, seu baronalem qualitatē, seu prærogativam amiserint, eorumque dominium non amplius publicum, ut antea, cum Civibus, & Incolis loci ad fidelitatem erga eos obligatis adesse dicitur, sed solum privatum prædiorum, & bonorum decoratum titulo comitatus abusive, & honorifico.

Adeo probabilius dicendum veniat, quod quando Castra, vel bona, in vera qualitate baronali, vel domicellaria non habeant jurisdictionem, possessores dicendi non sunt comprehensi in Bulla Baronum, non obstante titulo, & possessione, cum vis consistat in jurisdictione ex pluribus insinuatis in sua Sede sub tit. de feudis.

Prout etiam, quod hujusmodi prædicia, & bona, dicenda non veniant comprehensa sub Bulla Piana de non infundando, ut praxis docuit sub Urbano Octavo, ob in-

corporationem, dum facta est, de bonis, eorumque privata utilitate, juxta ponderationes, de quibus disc. 61. de feud. & in aliis.

Et de consequenti, neque cadant sub Constitutionibus Sixti V. & Clementis VIII. aliorumque successorum super prohibita alienatione jurisdictionalium, de qua eodem tit. disc. 66. & alibi.

Ponderabam quoque, quod, ubi de facto istud Castellum esset inhabitatum, adeo ut debet populus, tum ad duo reflectendum veniret, ex quibus principaliter hujus controversiæ decisio penderet; Primum nempe, an isti Incolæ, seu Vicani gauderent, nec ne privilegiis, & favoribus Civitatis, juxta ea, quæ in hoc proposito favorum, & privilegiorum competentium Vicanis, seu Comitatus, habentur plenè collecta apud Pratum dicta observ. 28. & alios supra allegatos, ac etiam advenit in sua Sede civilitatis sub titulo de præcimen. cum tali casu ex regula secundum naturam, &c. eadem Civica qualitas dividi non possit, quoad onera, ut apud supra allegatos.

Et Secundo, an iste locus constitueret formalem Communitatem, cum propriis administratibus, & cum separato Alimo, seu Cæstro, adeo ut supportaret more aliarum Communitatum erga Principem, seu Rempublicam omnia onera publica ordinaria, & extraordinaria, ac etiam privata communitativa, quæ exceptis Salaris Medicorum, & Chirurgorum, & expensis hospitalii, aliisque similibus, non magnæ considerationis, sub publicorum extraordinarium genere potius cadere videntur; Quoniam ubi id verificaretur, tunc intrare poterat ratio prohibens duplex gravamen, ac eorumdem onerum multiplicationem, reddeque inferri posset ad præsentem dismembrationem; secus autem è converso, dum ita esset facere istos incolas Acephalos, & exemptos ab oneribus publicis.

T A U R I N E N.

Suppressi nominibus.

De eadem materia confiscationis de qua disc. 160. & 161. An scilicet, per delinquentem in Fisco præjudicium, bona donari, vel aliis alienari possint; Et an donatarius, vel alter possessor bonorum, sive delinquentis creditores, alique interestati admittendi veniant ad exculpationem, vel defensionem Inquisiti absentis, & contumacis; Et quid cessante interesse.

S U M M A R I U M.

- 1 Fidei series.
- 2 Distinguantur inspectiones.
- 3 Creditor non admittitur ad defensionem contumacis, cum sua, nil intersit, quia etiam si reus, Fiscus tenetur.
- 4 De Fisco hæredæ animalo, & in quo differat à vero hæredæ.
- 5 Sed quod creditor admittatur, quando sua intersit.
- 6 De confiscatione ex causa criminis læsæ majestatis.
- 7 In casu istius delicti feudum veniunt potius iure devolutionis, quam confiscationis.
- 8 De differentia inter confiscationem, & devolutionem.
- 9 In casu devolutionis, Fiscus non tenetur ad debita sine assensu.
- 10 Et quomodo tenetur ad illam cum assensu.
- 11 De alia differentia ad effectus Bullæ B. Pii V. de non infundando, &c.
- 12 De eodem de quo, num. 5. pro admisione creditorum.
- 13 De regula, ut contumax non evadatur, nisi per se ipsum, & de legibus particularibus in hoc.
- 14 De donatione facta post delictum, an & quando valeat, & præjudicet Fisco.
- 15 An sub confiscatione veniant feudalia, & emphyteutica, remissa.
- 16 Quando, & quomodo possit conjunctus, vel tertius comparere pro contumace, illumque defendere, vel excusare.

D I S C. C X C I.

IN eodem casu, de quo agitur disc. 130. de feud. suppressis pariter nominibus personæ, & loci, consultus fui super puncto, an idem ibi præsuppositus Cæjus filius, cui Titius pariter feudum, & quædam alia bona assignaverat in causam artis alieni, de quo ibi, & cum aliis oneribus, de tempore, quo à patria profugus in aliena ditione vivebat, suspicans jam detectam inquisitionem, pro quibusdam criminibus capitalibus, etiam illo læsæ Majestatis, pro patre contumace defensionem suscipere posset, ejusque innocentiam, cum testibus, & scripturis justificare, ut ita contumaciam impeditet sententiam capitalem, cum publicatione bonorum, quam etiam attemptata dispositione juris communis intrare, in transmissa notula supponebatur, quod dictum suppositus criminosus.

Respondi itaque, tres efformando inspectiones; Unam nempe, considerando ipsum filium, tanquam creditorem patris, vel assignatarium bonorum ex causa onerosa, & correspicienda; Alteram considerando eundem, tanquam donatarium in ea parte in qua bona excederent onus; Et tertiam eundem considerando tanquam filium, qui patris innocentiam alleget, ejusque personam excusare velit, ac impeditare, ne condemnentur.

Quoad primam inspectionem, sub ea dixi non cadere questionem, de qua propriè agunt Doctores, de quibus infra, super excusatione, vel defensione personæ absentis contumacis; Ideoque in præsentis agi de facultate verificandi credita, quatenus per Fiscum prætenderentur, minus vera sive minus legitima, ita præventivè occurrendo propriè indemnitati, ad quem effectum extranea est defensione personæ à crimine, quoniam posita veritate debitorum, tam de jure, quam de facto, id est, quod sine vera, & legitima, seu non impugnabili ab eodem debitore, vel ab ejus hæredæ vero, sive anomalo, qualis est Fiscus, nil refert, an debitor de aliquo crimine inquisitus declaratur reus, & condemnatur ad publicationem bonorum, dum Fiscus tanquam hæres anomalus, tenetur ad omnia debita, & onera, eorum modo quo hæret verus, juxta firmata supra disc. 123. num. 5. Ubi habetur, quod Fiscus est potius deterioris conditionis, quam sit hæres verus, quamvis extraneus condita transmissione fideicommissorum aliorumque jurium delatorum non agnitorum, istaque justificatio nullatenus, negari possit.

Uno autem casu, advertebam, quod idem filius, tanquam creditor, ac etiam alii creditores, & interestati, non quidem pro excusatione, vel defensione personæ delinquentis, sed pro interesse, vel indemnitate propriè, & juridicè possent assumere defensionem debitores absentis, & contumacis, ejusque innocentiam justificare, sed aliis qualitatē excusantem à graviori pœna ordinaria deducere, & probare; Quando scilicet, in casu condemnationis creditores non possent adversus Fiscum agere, quatenus non possideant, vel exciperent quatenus possideant; Puta in feudo, super quo totus fortè questionis effectus circumferri videbatur.

Siquidem stante præsupposito in notula transmissa contento, quod pro criminibus, pro quibus transmissa fuerat inquisitio, intrare passent bonorum publicatio de jure communi, quod idem est, ac dicere, quod ageretur de crimine læsæ Majestatis diviæ, vel humanæ, pro quo solum de jure communitati intrat ista pœna ex relatis supra d. disc. 161.

Hinc proinde hoc posito, cum id in feudatario, ubi præsertim agatur de læsæ Majestatis humana, impletur selloniam, stante quo idem Princeps, vel Dominus directus feudi, ita crimen redoleret speciem mortis, atque intraret devolutio, etiam in præjudicium successorum; Et per consequens, idem feudum non caderet sub confiscatione ad commodum fisci pœnalis, sed potius ex devolutione, & jure consolidationis pertineret ad Cameram Domini directi, quæ sub fisci vocabulo quoque explicari solet, quando ipse sit Princeps superius.

Magna verò est differentia intra unam, & alteram fisci speciem; Tum ob diversitatem bursarum, ad quarum respectivè commodum bona cedant, dum etiam sub eodem Principe diversæ solent esse confiscationum, & pœnarum bursæ ex deductis, supra eodem disc. 161. Quinimò, ubi etiam non adit hæc distinctio, ratione diversitatis pro-

vinciarum, vel Civitatum, seu principatum, adhuc ista differentia solet esse considerabilis pro jure, vel interesse tertii; Puta quia emolumenta confiscationum, & pœnarum concedantur in appallum, ut in specie habetur, supra disc. 124. aut in officium venale; Unde propterea, quando feudum, vel Castellum non devolveretur, sed quod pro delicto privato indifferenti caderet sub confiscatione, tunc ad istam bursam spectaret, non autem si unice devolutionis.

Tum etiam, quia in casu confiscationis, Fiscus illud obtineret tanquam hæres obligatus ad debita, ut supra, eodem modo, quo successor feudi habens qualitatē hæreditariam, secus autem in casu devolutionis, dum tunc ex regula, textus in l. vestigali, ff. de pignor. ut resoluta jure datoris, resolvatur jus acceptoris, feudum redit liberum ad Dominum, qui ad alia onera, & debita non tenetur, nisi ad illa, quæ impõsita sunt cum ejus assensu, dum hic sit liber, & purus, secus autem si qualificatus à clausula sine præjudicio, vel alia æquipollenti, ut advenit disc. 1. de feudis & alibi. Atque debet frequens, & quotidiana praxis feudorum Regni Neapolitani, in quibus etiam inolevit stylus, à Fiscalibus introductus, quod in casu devolutionis; neque admittuntur creditores super feudo, quamvis assensu libero, & puro muniti sint, nisi facta excussione patrimonii allodialis, quod ibi burgensiticum dicitur, ut insinuatur discurs. 30. de credito, & alibi.

Et de ista differentia inter pertinentiam Castri ad Fiscum jure confiscationis pro crimine privato, & indifferenti, vel è converso, jure devolutionis ex capite lineæ finitæ, vel criminis feudalis habetur, apud Spadam cons. 116. lib. 1. ubi de hoc agit, ad effectum comprehensionis sub Bulla de non infundando, quamvis ad hunc effectum, distinctio non intret, ejusque opinionem videatur tuta, ut advenit disc. 22. & de feud.

Et per consequens (applicando ad rem,) cum creditoribus isto casu selloniz consultum non remaneat, rectè ipsi reorum indemnitati comparere possunt, exaudiri debent ad excusandum, & tuendum eorum debitorem, quamvis absentem, & contumacem, ex ea ratione, quod id agere non dicuntur in gratiam ipsius delinquentis, ut ipsum excusent, & defendunt, & principaliter pro eorum interesse, & in eorum gratiam, ita proprium gerendo negotium, ut impediatur devolutio illorum feudorum, ac bonorum differentium, ex quorum pretio, vel saltem commoditate, durante vita naturali debitoris, possent satisfieri; Ut cæteris relatis habetur, apud Farinac. q. 99. n. 134. cum seqq. Cyriac. controv. 429. n. 21. & 22. ubi concordantes.

Et quatenus Fiscus criminalis replicaret, quod id esset per indirectum facere defensionem contumacis non audiendi extra Carceres, potissimè verò, ubi ultra ea, quæ desuper de jure communi disposita sunt, adit etiam statutum, vel lex particularis, quæ id disponit, in principatu, in quo erat questio, adesse supponebatur, propterea generaliter præsertim in Italia verificari videtur.

Siquidem in statu Ecclesiastico, ita disponitur per Constitutionem 24. Julii Secundi registratam in Regno in Constitutione Ægidiana lib. 4. cap. 15. Et in quoque Neapolitano adest, ritus M. Curie Vicariæ, de quo Campana observat. crim. 11. Et de Ducato Mantuano agit Cyriac. controv. 488. & sic similiter alii de aliis principatibus; At tamen rectè creditores, alique interestati onerosam causam veram, & non fraudulentam frontes, allegare poterunt regulam desumptam ex vulgari, textu in l. alius, Cod. de servit. & aqua, quod scilicet, ille, qui alleget, vel exercet jus suum, ut sibi prosit, curare non debet consequitivum præjudicium, quod alteri resultet; Ideoque Fiscalibus tali casu replicari potest, quod si credunt, id eis præjudicare in toto processu, & causa principali, habent remedium promptum, declarandi, scilicet, non uti condemnatione in ipsorum creditorum, vel interessatorum præjudicium.

Quo verò ad secundam inspectionem, quod scilicet filius idem gereret tanquam donatarius, in ea bonorum parte, quæ debita, & onera excederet; Dicebam, quod quando ageretur de privatis, ac indifferenti criminibus, pro quibus non ipso jure, sed ex Judicis condemnatione, bonorum publicationi locus esset, tunc intrare idem, quod in præcedenti inspectione, quod scilicet Fiscus oppositori objicere posset sua non interesse, an inquisitus decla-

deklararetur innocens, vel reus, dum etiam in casu, in quo reus deklararetur, adhuc tamen non probata per fitem fraude, que in dubio non presumitur, sed per al legantem est probanda, donatio valida est, potissime antecitationem, seu transmissam inhibitionem, ad textu litteralem in l. post contractum, ff. de donat. ubi Bart. & alii, de quibus apud Peregrin. de jur. fisci lib. 5. tit. 1. n. 178. & seg. & lib. 6. art. 7. n. 12. Guttier. lib. 2. Canon. qu. cap. 5. n. 63. & segg. Castrill. tom. 8. cap. 57. nu. 15. & segg. Vermiglioli. conf. 8. Rovit. pragmat. i. prodit. n. 1. & segg. & dec. 91. n. 21. & segg. & alii.

14 Verum quia supponebatur, quod ut supra ageretur de crimine, pro quo intraret bonorum publicatio ipso jure ex legis communis dispositione; Hinc proinde cum tali casu donatio, vel alia alienatio non obster fisco, ut potest jus acquirenti ab initio patri delicti, juxta distinctionem, de qua apud eisdem mox allegatos; Idcirco admissum advertebatur intrare eadem, que in precedenti inspectione dicta sunt, ut donatarius pro ejus jure potius, quam pro defensione contumacis audiri debeat; licet creditoribus aliisque onerosam, & correspectivam causam solventibus, quedam major assistat equitas, quam solventi causam lucrativam, que inter patrem, & filium, alioque à recta sanguinis conjunctione attinentes, aliquam preferre videtur fraudis suspicionem, que tamen sola non sufficit, nisi aliis munita sit administris, ex ea congrua ratione, quod debitor, vel respectivè donator non potest cum ejus contumacia præjudicare creditoribus, vel donatario, cui expressè, & directè præjudicare non potest.

Hæc sic stantibus, non videbatur opus assumere questionem, super qua, respectu bonorum feudaliu, & emphyteoticorum plura cumulantur per Cyriac. contraven. n. 8. Rovit. d. pragmat. i. de bon. proditor. n. 14. & segg. Rota dec. 261. p. 10. rec. an veniat sub confiscatione factæ in commodatis durante jure, seu vita delinquentis, cum ita obtrimitis qualitate, feudum jure devolutivis potius, quam confiscationis ad Principem dominum directum rediret.

15 Denum quoad tertiam inspectionem, considerando scilicet ipsum filium tanquam defensori patris, dicebam, quod multa cumulantur in materia per Farinac. d. quest. 99. & per Scribentes apud eum conf. 35. nu. 3. & seg. ibique latius add. lit. E, ubi de Patre, Cyriac. contr. 488. Conciol. tom. crim. verb. legitima resol. 2. Jo. Maria Campana Neapolitanus resol. crim. n. 1. & segg. & plenius Carolus Orilla in hac Romana Curia Advocatus adhuc vivens in observ. ad eandem resol. 1. n. 1. & segg. apud quos habetur, quod iudices debent generaliter, aliquo petente, recipere saltem in forma extrajudiciali scripturas, & testes, qui in promptu adducuntur per tertium, tanquam instructorem, & defensori innocentie, quoniam aliud est proponere exceptiones ex parte ipsius inquisiti, & aliud est audire instructorem super innocentia absentis, & ne ex ratione continuatione cum malis probationibus contentis in processu informativo, ad injustam procedat condemnationem.

Atque si id procedit in quolibet tertio comparente, plianus, multo magis dicendum est, ubi comparet pater pro filio, vel filius pro patre, & uxor pro marito, vel e contra, dominus pro servo, & similes; Quamvis in hoc, in casibus, super quibus, suppressis nominibus personarum, & locorum, consilium petebatur, istud non de facili maturum dari poterit, cum magnam desuper partem habeant locorum, & Tribunalium styli.

FOROSEMPRONIEN. APPALTUS, PRO APPALTATORIBUS, CUM ALIQUIBUS PRIVATIS.

Casus resolutus per Congregationem boni Regiminis pro Appaltatoribus.

Casus obligatione, quam habet Appaltator juris privati vendendi vidualia minutatim, emendi eadem vidualia à possessoribus prædiorum illa productum, quomodo, & quando procedat.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 **C**apitula appaltus habent vim legis.
- 3 **D**eclarator quomodo intelligendum sit.
- 4 **D**e provisionibus super annonæ, & gratias.
- 5 **Q**uomodo istæ provisiones intelligi debeant.
- 6 **I**n quibus vis civitatis non procedat.
- 7 **A**n exemptiones, & privilegia suffragantur Privilegio locatarii.
- 8 **D**e eodem, & quando conductor potiatur privilegio locatarii.
- 9 **D**e eisdem provisionibus, de quibus n. 4.
- 10 **M**onitum in judicando, & consulendo.

D I S C. CXCL.

Obtinente Communitate Civitatis Forosempronii jus privativum vendendi dietim oleum minutatim, & taleque jus concedente in appaltum, eodem modo, quod de furnis pro pane venali, & similibus praticari solet, juxta casus, de quibus supra hoc tit. disc. 61. & disc. 46. de locat. & alibi. Inter alia capitula appaltus, vel onera est illud, ut appaltatores teneantur emere oleum, quod cives in eorum prædiis colligant, ejus in juncta lege, ut ad diem Cinerum, teneantur eisdem appaltatoribus denunciare quantitatem, que detracto usui proprio, venditionis destinata esset; Cùm autem aliqui ex dictis civibus aliquam notabilem cumulasent quantitatem olei, partim in pluribus annis in eorum prædiis recolletis, partim vero ex aliquorum exteriorum prædiis conductis, ac etiam ex responsionibus eisdem molendini pariter conducti, præterire autem quod appaltatores in vim capitulorum emere teneantur; Hinc introducta causa in Congregatione boni Regiminis, ob assensitiam, quam Communitas per ejus interesse præstabat appaltatoribus, istorum favore prodit resolutio, nempe non teneri emere, & arge mihi pro eis scribenti, reflectendo etiam ad solam veritatem, justa, benèque fundata visa est resolutio.

Non negabam etenim veritatem conclusionis in præcedentibus pluries infirmatæ, quod scilicet capitula appaltum pro lege servanda sunt, & in qua conclusione totum ter fundamentum scribentium pro illis particularibus, qui præterebant cogere appaltatores ad emptiorem, & inquit emere continere solitam, ac inuit lem chartarum repletionem cum regulis generalibus, que licet notorie, & incontrovertibiles, ac etiam extra causæ opportunitatem cum magno allegationum cumulo exornari solent.

Dicebam tamen, quod ista alioquin vera conclusio intelligi, & praticari non debet in solo sensu litterali, ac indefinitè in omni casu, sed cum illa propositione, que licet frequenter deducta, & inculcata forè in omni casu repeti meretur, ut scilicet non cortex, & formula verborum attendi debeat, sed substantia veritatis, vel finis, & effectus, ad quem actus, vel dispositio dirigitur.

Ite siquidem appaltus jure privato illum respiciet finem, vel effectum, ob quem annona frumentaria, aliæque provisiones prudenter in Civitatibus, & locis introductæ fuerunt, & de quibus supra hoc eodem tit. disc. 44. & 45. 125. & 134. ut scilicet ita occurrat monopolis, ac dardanariorum oppressionibus, & suffocationibus, quibus in vidualibus pauperes subjacent, qui earum colligunt in propriis prædiis, minisque valent provisiones debito tempore facere.

Sed quoniam è converso justum est, ut illi civis, qui oleum in eorum prædiis colligunt, è converso non subiaceant illis suffocationibus appaltatoris, que ex jure privato resultare solent ob prohibitionem vendendi; idcirco prudenter statutum est, ut appaltator teneatur emere à civibus illud oleum, quod ipsi, dicto tempore determinato denunciaverint collegisse in eorum bonis, atque ultra proprium usum, destinatum esse venditioni.

Ex his autem de consequenti resultare dicebam, istud jus coactivum non competere pro oleo confecto ex plurium annorum recolletis, præsertim verò ex molendinis, aliisque exteriorum bonis conductis; Primò, nempe respectu olei provenientis ex molendinis, quia ut illud nullatenus aptum esset dicto usui, vel fini, cum inter appal-

MUTINEN. LEGITIMATIONIS PRO MARJA CATHARINA GHERARDINA, CUM JO. ANDREA, ET ALIIS DE GHERARDINIS.

Responsum pro veritate in causa vertente in Consilio Mutine.

De eadem materia de qua supra disc. 148. & 177. super potestate Principi tollendi jus tertii cum ejus gratiis, & habitationibus nobilibus, ipsoque declarante, non habuisse animum præjudicandi tertio, quomodo declaratio intelligenda veniat.

Et in specie de legitimatione illegitimatorum, & attendatur, & operativa fit extra territorium, & legitimationis jurisdictionem.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 **D**e operatione rei judicata.
- 3 **D**e prescriptione.
- 4 **I**n specie, quod defectus legitimationis præscribitur per decennium.
- 5 **D**e questione, an legitimitio operetur extra ditionem legitimitatis, & de opinionum diversitate.
- 6 **D**e erroribus, & simpliciter scriptorum in materia.
- 7 **D**e distinctionibus, cum quibus dicta questio veniat decidenda, ut primo deservi debeat legibus, & stylis locorum.
- 8 **Q**uid in successione feudi, & emphyteusis.
- 9 **D**e successione in fideicommissis.
- 10 **Q**uid de successione in bonis liberis, & indifferentibus, & quando unica legitimitio sufficit.
- 11 **D**e ratione ob quam unica legitimitio sufficere debeat.
- 12 **D**e operatione statutorum extra territorium.
- 13 **C**onsiderantur inconvenientia, si unica legitimitio non sufficeret.
- 14 **D**e causa particulari.
- 15 **D**e ratione ob quam Dominus medietas non exerceat jurisdictionem in feudo majoris dignitatis.
- 16 **Q**uid operetur declaratio Principis, quod per ejus gratiam non intellexit præjudicare tertio.
- 17 **D**e operatione rei judicata, & prescriptionis, de quibus num. 2.

D I S C. CXCLIII.

Moram trahens in Civitate Neapolitana pro servitio Ducis Mutinæ ejus Domini Jo. Jacobus Gherardinus uxoratus, absente uxore, quam in patria reliquit, ex muliere soluta filiam suscepit Mariam Catharinam, quam jam adultam propriæ domi educatam, & retentam, cum assertione, quod ipse esset jam senex destitutus non solum propria prole, sed etiam fratribus, & sororibus, vel nepotibus ex eis, obtinuit à quodam comite Imperiali habente ab Imperatore facultatem legitimationis, dictæ ejus filie amplissimum legitimationem: factoque postmodum casu ejus mortis ab intestato, dicta filia obtinuit à Duce prædicto proprio Principe ejus confirmationem, ac etiam per sententiam Consilii Mutinæ sibi decerni patris successionem, quam spatio annorum circiter viginti possedit; & quamvis remoti agnati dicti Jo. Jacobi ad biennium circiter post dictam confirmationem moniti forsitan de cautela, de qua apud Thefarum. decis. 69. obtinuerint ab eodem Duce declarationem, quod non intellexit iuribus alterius præjudicare, proferendo ad suppositionem facere hanc declarationem juxta dispositionem juris, Attramen ea tunc usi non sunt, sed post diuturnum silentium à moderno Duce mediato successore obtinuerunt revisionem dictæ sententiæ in eodem Consilio, ista revisionis causa pendente, ex parte dictæ Mariæ Catharinæ reæ conventæ requisitis.

Respondi, antequam assumere inspectionem meritorum negotii principalis, quod pro eisdem reæ conventæ absolutoria, sufficiebant duo fundamenta ordinis; Primò, nempe illud rei judicatæ, que firmat statum, atque facit ens de non ente, sive de nigro album, vel è contra relatis disc. 40. de judic. in principio cum notis; Et alterum præ-

appaltus capitula, illud præsertim legeretur, ut oleum esse deberet lucidum, ac bonæ, & perfectæ qualitatis, ut potest viduali principali destinatum, & consequenter id non erat verisimile in hac specie olei confecti ac mixtura plurium diversarum specierum in ea codicia summa, quæ pro molitura solvi solet.

6 Secundò, respectu olei recolletis ex prædiis exteriorum, quoniam isti per capitula appaltus contemplati non fuerunt, ideoque statuta favore civitatis attendi non debent in iis, que iidem civis ex causa negotiationis cum exteris agunt, ex deductis in proposito juris pascendi, competentis jure civico, habentur disc. 40. de servit.

7 Quinimò ubi etiam ageretur de prædiis conductis ab aliis civibus, scribendo more Advocati, dicebam idem procedere debere ex regula, de qua supra discurs. 53. & alibi, ut scilicet privilegia exemptionis non sufficiantur pro industriis, & negotiationibus, neque extendantur ad colonos.

8 Verum reflectendo ad veritatem de hac distinctione dubitabam ex eadem ratione spectandi finem, vel effectum, ac substantiam veritatis, quoniam ex tenore capitulorum appaltus, liquet, finem hujus introductionis fuisse, providere civibus indigentibus dietim hac specie vidualis, tam circa taxam justi pretii, & indeficientiam, seu congruam provisionem, juxta frequentierem praxim annonæ frumentariæ, ut supra, quam etiam circa ejusdem vidualis qualitatem, ut scilicet sit de illo, quod colligitur in prædiis ipsius Civitatis, quod supponitur melioris conditionis, quam sit illud adiacentium locorum in plantis, vulgò d. fosto, dum in uno ex capitulis disponitur, ut appaltator ab his civibus teneatur emere ad rationem unius grossi pluri pro qualibet amphora vulgò fialo, quam communiter vendatur aliquid oleum d. fosto, ita prudenter consulendo quoque civibus habentibus prædia in ipsius Civitatis territorio, ut eorum cultura, & ampliationi vacare possint; Et per consequens nil refert spectato fine, vel effectu, ut per unum, vel alterum ex civibus jure dominico, vel jure colonico fructus colligatur, quoniam sicuti appaltator teneatur emere oleum à locatore, si non locasset, sive ipse coluisset proprium prædium, ita quoque à conductore, qui in hoc proposito censendus venit locatoris colonus, & minister; Neque urget congrua ratio disparitatis.

Ad quod conferunt ea, que habentur supra hoc eod. titul. discurs. 155. & alibi, quod scilicet Ecclesia, vel persona Ecclesiastica pro ejus prædiis, & bonis, que sua manu colat, si aliqua potiatur immunitate, vel exemptione, eadem gaudere debet conductor, præsertim, ubi sit etiam persona Ecclesiastica, vel aliis exempta, neque istocasu intrant ea, que habentur de Clerico negotiatore.

Tertiò, demum etiam respectu olei recolletis per civis in propriis prædiis, dicebam cum eodem sentu veritatis, id intelligi debere de oleo recenti cuiuslibet anni non autem pro illo annorum præcedentium, dum obligatio emendi non est indefinita, sed qualificata, in illo scilicet oleo, quod dicto statuto tempore denunciabitur, quasi quod non denunciando, faciat quis se extraneum ab hoc privilegio ponderando eandem rationem finis, vel effectus, ob quam hæc denunciatio frequentius in tritico demandari solet, ut scilicet ita initio anni regulandi à complemento recolletæ, fieri posset calculus, vel peræquatio tam ad effectum regulandi pretium metiendum à majori, vel minori uberitate, & copia, quam etiam ad effectum, ut in eis prædiis recollecta sufficiat, necne, pro usu populi minuti, ad hoc, ut in casu insufficientiæ ob illius anni sterilitatem fieri valeant opportune provisiones abundæ, & in casu exuberantiæ ratione uberitatis, appaltator providere possit excitationi quantitatis exuberantis extra locum.

Atque hinc elocetur idem, quod ad seò frequenter, sed semper opportune inculcatur, ut in judicando, & consulendo punctus non sit in regulis, & propositionibus juris in abstracto, minisque in auditorium cumulo, & confarinatione, sed principaliter consistat in facto, aliisque circumstantiis spectata substantia voluntatis, seu sine, vel effectu dispositionis, non autem formalitate verborum in sensu grammaticali.

scriptionis dupliciter intrantis; Primò, nempe juxta terminos generales præscriptiones bonorum mobilium per triennium, & stabilium per decennium inter præfentes, in casu cum sententia prædicta habeat speciem tituli, ut decis. 120. num. 9. part. 3. recept. Et sequendò, ex terminis specialibus, ut per decennium legitimatio præscribitur ad eodè post istud tempus adversus illam obijci non valeat, ex relatis per Lup. de illegitim. comment. 2. §. 3. num. 55. ubi allegatur Dec. Surd. & alii.

Ita motiva erant extra quæstium à me insinuatæ ad effectum parandi majores reæ conventæ defensiones, quodque ejus defensores præfentes, ita quoque colerent; non tamen super eis iudicium pro veritate efformavi, cum id sequi non valeat absque benè distincta facti, ejusque circumstantiarum noticia, potissimè verò quia refugium præscriptionis fragile, ac periculosum frequentius esse solet ob torti subdistingtiones, vel exclusiones aut refectiones ex relatis decis. 21. de iudic. quando solum, & de per se deducatur: benè tamen illud, ac alterum rei iudicæ consideratione digna sunt coadjuvativè ad merita negotii principalis, ut infra.

Quatenus itaque pertinet ad dicta merita negotii principalis, super quibus requisitus fui; Duas efformabam inspectiones; Unam nempe super efficacia, vel inefficacia legitimations obteæ à Commissario Imperiali, & an esset necessaria, necnè confirmatio obteæ à proprio Principe; Et alteram, postquò ista confirmatio esset necessaria, ita ut confirmantis, potius quam confirmati sit operatio, quid relevaret dicta declaratio postmodum ab eodem Principe facta; Inanis etenim labor esset agere de hoc secundo puncto si confirmatio non esset necessaria, ad eodè etiam conclusa, legitimatio esset operativa, atque decisio verò istius puncti pendet à questione in qua nostri nimium se involuissent videntur, an scilicet legitimatio facta per eum, qui hanc habeat potestatem, suffragetur, atque operativa sit extra territorium, vel ditionem legitimantis, vel illius Principis ex cuius auctoritate, & privilegio alter intererat, tanquam ejus Vicarius, vel Commissarius hanc exerceat facultatem.

In hoc autem DD. de more in varias scinduntur sententias; Aliqui etenim generaliter, ac indefinitè sequuntur affirmativam, ut legitimatio facta per habentem potestatem, utpotè imprimis qualiter in persona, quæ est individua, ubique eundem operetur effectum, Alii è converso generaliter, & indefinitè sentiunt oppositum, ut non nisi intra præcios limites actualis, & immediatè ditionis legitimantis; Alii distinguunt, an agatur de legitimacione facta cum auctoritate immediata, vel mediata illius regis, vel principis, qui restrictam habeat potestatem ad proprium regnum, vel principatum, vel cum auctoritate illius, qui habeat potestatem, & jurisdictionem universalem saltem habituales in toto mundo, quales exemplantur in Papa pro illa potestate de qua agitur decis. 2. in relatione Curie, & alibi; & in Imperatore ratione antequam egrediatur propriam ditionem, secus autem posterior; alii verò hanc secundam partem omnimò negantes in illis Regibus, & Principibus, qui de facto omnimodam libertatem, & independentiam præscripserint, & possideant, id solum admittunt in principibus verè dependentibus, quia nempe per possessores recognoscantur à Papa, vel Imperatore; aut ab alio jure feudi quamvis majoris; & verè dignitatis cum regalibus etiam majoribus, ad eodè impotentem, seu redolentem principatum absolutum juxta illas species feudorum, quæ enunciantur in sua sede sub titulo de feud. discurs. 1. cum segg. & discurs. 63. & alibi, quod tamen alii acriter negant etiam in isto casu; Et alii considerant qualiter persona legitimata, an sit secularis, vel Ecclesiastica, ut respectu personarum Ecclesiasticarum, attendenda non sit legitimatio Principis secularis, etiam in proprio principatu, vel ditione, quasi quod ita esset dare exercitium potestatis laicalis cum clericis, & personis Ecclesiasticis, & super quo magna dignoscitur discrepancia, quam aliqui conciliare satagunt cum distinctionibus effectuum spiritualium, vel temporalium respectivè; Et demum alii cum eadem nimia discrepancia distinguunt effectus, seu casus, de quibus infra, & an legitimatio importare debeat actum jurisdictionis contentiosæ, vel voluntariæ, ut posteriori casu operetur etiam extra territorium, secus autem in priori, ut de his omnibus præsertim patet, alii antiquioribus relatis, apud

Giovanon. conf. 16. lib. 2. Lup. de illegitim. comment. 3. §. 3. & omnium latius Bellon. jun. de jur. acresc. in tertio opere posthumo cap. 10. quest. 4. & obiter decis. 45. de præsumpt. & decis. 54. de testam.

Atque in hoc ultimo præsertim admiranda videtur nimia patientia in ad eodè magna collectione adhibita, sive commiseratione dignis censendis esse illegitimum improbus labor, qui apud aliarum literarum profectores, ad eodè contemptibilis, & damnabilis reputatur, quem iste alioquin doctus, & existimatione dignus auctor passus est; Prout multæ irrisione quidem dignæ apud allegatos, & alios per eos relatos dignoscuntur legaleiæ simplicitates circa potestatem Imperatoris, ac respectivè Papæ in temporalibus in toto mundo, præsertim verò illa, de qua apud Giovagnon. d. conf. 16. super jure Imperatoris in Urbe, & statu Ecclesiastico ex concessione Constantini aliisque Imperialibus concessionibus.

Nolui autem hanc provinciam assumere ex proffesso in singulis casibus, vel distinctionibus, examinando ad eodè varias opiniones; & quenam esset, tam inspectis auctoritatibus, quam rationibus probabilior, tam genio, quam aliis occupationibus, magis verò connaturali impatentia id prohibentibus, ac etiam verè commendabili stylo effugiendi inanes digressiones, quando qualitas causæ non exigit.

Incidenter tamen præsumam ad examen casum præcisi descenderem, insinuabam, quod pro modo illa videbatur probabilis distinctio, ut in primis reflectendum esset ad leges, vel stylos particulares illius Regni, vel principatus, quibus exstantibus, ut contingit in casu de quo in d. decis. 69. Theauri, eis deseri debent.

Hujusmodi autem legibus, vel styli deficiuntibus, reflectendum veniat ad distinctionem, seu qualiter effectuum, & præjudiciorum respectivè; Aut etenim agitur ad effectum habitandi illegitimum ad successorem bonorum feudaliū, vel emphyteoticorum, ad eodè ut hæc habitatio non solum præjudicet legitimis agnatis, & aliis per legem investituræ vocatis cum præjudicio merè privato, sed etiam præjudicet Domino directo contra quos voluntatem implicite, vel explicite, & à lege subintellectum admittantur personæ incapaces, & abhorritæ, & tunc indistinctè intret opinio negativa, ut legitimatio non sit operativa, nisi in iis ad quæ extendatur potestas legitimantis copulativè in persona, & bonis, dum aliàs esset dare exercitium jurisdictionis cum non subdito, ac propterea etiam in proprio principatu, vel territorio, intrat defectus potestatis, ratione diversitatis fori, puta, quia agatur de feudo, vel emphyteusi Ecclesiæ in cuius præjudicium potestas laicalis habitare non possit inhabilem, dummodo tamen tale præjudicium persone exemptæ adit, quia nempe Ecclesiæ dominæ directæ interitus non admitti hoc genus personarum, per quorum devotio nimis in longum prorahatur, sive ex quorum alio respectu sibi præjudicetur, seu autem, ubi ipsa Ecclesiæ non existente in causa, vel quæ revera patiente præjudicium, vel habente interesse, sit sola questio pertinentiæ inter laicos, quoniam tunc licet Curia Romana credat etiam isto casu, quod bona cenferi debeant Ecclesiastica, ratione habitualis, & directi domini Ecclesiæ, quamvis sola contentio sit inter laicos, ex iis, quæ ad effectum Aegidianæ, alioque similes effectus habentur decis. 37. de iudic. & alibi; Attamen ista opinio videtur Curie singularis, alibi non recepta, ut eodè decis. 37. advertitur.

Itaque causa probabilior, magisque recepta in praxi circa punctum territorii etiam inter laicos est opinio, quæ negat operationem legitimacionis concessæ per Dominum directum, seu mediatum, quoties agatur de dicta specie feudi majoris, & dignitatis cum omnibus regalibus, redolentem verum, & absolutum principatum, cum in hac specie feudorum, dominus, iis exceptis, quæ jus feudi, & alti domini recipiunt, illamque in feudum jurisdictionem à feabdica videatur, illamque in feudum datarium transulisse, nisi contraria consuetudo aliàs declaret, secus autem, ubi agatur de feudatariis, vel domicellis, & subordinatis sub Baronum potius, quam Principum genere venientibus, juraque regalia regulatè non habentibus.

Aut verò agitur de illis bonis differentibus in quibus ex privato iudicio privatam interesse, vel præjudicium adit eorum, qui ex eodem iudicio vocati sint, ut contingit in bonis subjectis fideicommissio ex privata dispositione ordinato

nato ad quod solum legitimi vocati sint; Et tunc, aut ipsi fideicommissarii ordinario, seu voluntas legitimacionis assistit, talique casu videatur, ut quoties præsertim agatur de legitimacione obteæ reintegræ per illegitimi patrem fideicommissi possessorem, ad effectum, ut ad ejus posteros magis, quam ad alios remotos transversales, vel extraneos substitutos bona transeat, ad eodè utraque voluntas gravantis, & gravati assistat, dicendum veniat idem, quod in casu sequenti dicitur in bonis liberis, & indifferentibus; Aut voluntas fideicommissarii resistit, vel non assistit, & tunc procedat idem, quod in casu præcedenti, quamvis non utraque ratio, sed una earum assistat simpliciter nempe, non autem duplici præjudicium, quoniam ita esset quoque exercere jurisdictionem contentiosam cum non subditis, atque istis jus tollere si non in re, & de præsentibus, suam in spe trahente causam de præterito, in qua radices jam habeat natas, & fixas; Multò magis, & abique dubio post jus quæstium, quo casu etiam in eo, qui legitimet ex auctoritate proprii Principis intrat ratio potestatis ex iis, quæ habentur supra decis. 148. & in casu de quo decis. 68. de fideicom.

Aut demum agitur de bonis indifferentibus liberæ dispositionis, & tunc si legitimatio non est obteæ per ipsam patrem, vel decessum mandato, fed eo incio, vel invito, seu defuncto, planum est legitimacionem non suffragari, quamvis obtentam à proprio Principe, vel domino, nisi constet de ejusdem legitimantis certa voluntate, in dubio non presumenda; habitandis utque ab initio cum retrotrahente, quodque accedat ejusdem legitimantis potestas tollendi jus tertii, juxta ea, quæ habentur supra d. decis. 148. & 177. quod verificabile non est in hujusmodi legitimacionibus mediatis, quæ per inferiores ex privilegio supremi conceduntur, ut ita distinctio, advertitur d. decis. 68. de fideicom. & alibi.

Sed si legitimatio obteatur ab ipso patre, vel de ejusdem voluntate, seu præordinatione libera, & simpliciter per quam ipse se constituit in necessitate agnoscendi illum legitimatum in fidei, ad eodè decedendo intestatus, teneatur illum saltem in legitima insititute, & decedendo testatus illum habeat legitimam hereditatem, & successorem, juxta receptam distinctionem inter legitimacionem simplicem, & puram, & alteram qualificatam à clausula sine præjudicio venientibus ab intestato, de qua apud Gregor. ad d. decis. 135. & 201. decis. 260. part. 7. sec. decis. 35. part. 2. & frequenter advertitur in plerique locis.

Et tunc quidquid in scholasticis, mereque legaleiæ rigore irritabilibus teneant Bellon. d. q. 4. n. 140. & segg. & alii ibid. relata, omnimò probabilior videtur altera opinio relata per eundem n. 127. & segg. benè subfultata per Giovagnon. d. conf. 16. in Curia per Rotam aliaque Tribunalia recepta etiam in fideicommissariis successionibus, quando fideicommissarii assistit voluntas, ut supra, ex relatis decis. 148. de fidei. & alibi pluries, ut unica legitimatio facta per habentem potestatem, abluat maculam, & qualificet personam individuum ubique, nisi repugnet lex loci, quæ expressè contrarium disponat.

Idem non solum ex ratione assignari solita, quod sit irritabilis voluntas jurisdictionis, quæ prorogari potest cum ista sola ratione atenta, non improbabiles essent considerationes tenentium contrarium, ut non possit subditus in præjudicium proprii iudicis, seu Superioris alienæ potestatis, & jurisdictionis se subijcere, sed ex altera, quod ita in bonis liberis legitimantis, qui poterat illa disipare, atque, ut nostri dicunt, projicere in mare, seu relinquere extraneis, quinimò relinquere ipsimet illegitimo, quamvis non legitimato, quoties, ut in hac facti specie nullus obset defectus potestatis, quia nempe non adfuit filii legitimi, & non agatur de legitimo suscepto ex damnato, & punibili coitu, legitimatus bona obtinere dicitur ex voluntate ipsius patris, quæ est unica, & individua, ubique operativa, potius, quam ex potestate, & jurisdictione legitimantis.

Ad instar eorum, quæ habentur in materia statutorum exigentium copulativam subjectionem personarum, & bonorum, ad eodè non operentur in bonis extra territorium, ex pluries relatis in sua sede sub tit. de success. & alibi, & secus ubi statuti operatio fomentum recipiat à voluntate disponentis, ubique operativa, etiam in bonis extra territorium, ex deductis apud Merlin. dec. 447. septit. dec. 355. p. 5. recent. & sequitis advertitur eod. tit. de success. & præsertim decis. 9. & decis. 109. de iuris.

Alia quoque ratione accedente impracticabilitatis, & Card. de Luca Lib. II.

absurdi, quoniam stante odierna divisione mundi in tot principatus, & dominia, si quis haberet ejus principatus spatium in plerisque dominiis, & territoris, ut præsertim docet praxis Italiae in Januensis, Florentinis, Lucen. sibus, Bergomensibus, & Comenibus, & aliis similibus indutibus nationibus, cuperet autem habere successorem ejus filium illegitimum per legitimacionem habitatam, vel etiam extraneum jure adoptionis, cogeret obtinere multas, & multas legitimaciones, vel facere multas adoptiones, quot sint dominia, vel territoria, in quibus bona sita sint, idemque in casu successions fideicommissariæ ob assistentiam voluntatis fideicommissarii, quod utque absurdum, & irrationabile, peneque impracticabile censendum est communi usui quoque contrarium.

His itaque obiter prænotatis; Arque descendendo ad speciem, seu applicationem; Certè videbitur voluntas patris liberæ, ac pleno jure hæc filiam legitimandi, ut illam tanquam legitimam haberet in unicam succedentem non solum, quia curavit obtinere legitimacionem puram, & liberam, ac in forma amplissima, sed clarius ob rationem ab ipso expressè assignatam in ejus imperacione, quod scilicet esset jam senex, ac destitutus non solum legitima prole propria, sed etiam proximis atinentibus transversalibus, quales reputantur fratres, & forores, ac nepotes ex eis, nullusque oblatat defectus potestatis, cum dicta non possit filia suscepta ex coitu damnato, & punibili, utpotè ex muliere soluta, non obstante, quod ipse esset uxoratus, cum de consuetudine adulterium in viro non sit punibile.

Et per consequens confirmatio obteæ à proprio Principe, non erat necessaria, sed fuit ad exorbitantem cautelam, & ad bene esse.

Potissimè verò, & fortius, dum legitimatio sequuta fuerat auctoritate Imperatoris Domini directi, quam una opinio credit sufficere etiam in casibus, in quibus necessaria sit jurisdictionis, & potestatis contentiosa, quoniam licet, ut supra contraria opinio probabilior videatur, magisque recepta, ut potestas Domini mediati non sufficiat, attamen id est in questione cum veritate opinio; Ideoque minus exorbitans, majorque dubitandi ratio videtur illa injuriæ, & præjudicii ipsius domini immediati, quando iste, ejusque nomine vicemagistratus, & officiales contradicant; secus autem, ubi assentiatur, cum volenti, & assentiendi non fiat injuria, ut in specie in hoc eodem principatu, advertitur d. decis. 34. de test. Ideoque dicta confirmatio non legitimacionis ex integro, sed prædicti consensus, & approbationis speciem potius habere dicitur.

Hinc de consequenti resultare dicebam resolutionem alterius inspectionis circa declarationem ab eodem Principe factam non præjudicandi tertio, quoniam ubi etiam ista declaratio præferret omnem modam revocationem, & annihilationem dictæ confirmationis, adhuc nil referret, dum confirmatio non requirebatur, ut supra, sed obteæ fuit ad ubertorem cautelam, quæ propterea nocere non debet, nec potest; Multò igitur magis ex duplici consideratione; Primò nempe, quod Princeps non processit per viam revocationis, sed per viam declarationis, quæ non importat dispositionem, sed solum explanationem ejus, quod inest de jure, cujus dispositione atenta gratia Principum ita etiam sine dicta declaratione in dubio veniunt interpretanda ex relatis d. decis. 148. de Regal. & alibi sæpius; Et secundò, quia idem Princeps profusus fuit dictam declarationem facere secundum juris dispositionem, qua atenta nullum jus considerabile, ut supra agnatis auctoribus quæstium fuerat, ideoque gratia non importabat præjudicium considerabile.

Ac demum advertebam, quod in omnem eventum, negari non posset, quin casus esset probabiliter dubius, ut propterea dicta res iudicata jamdiu exequuta, & observata, dici non posset nulla, vel injusta, ut in isto gradu revisionis retractari mereretur; Quodque interim fuerit possessitrix in statu bonæ fidei, ac propterea inter dictum motivum præscriptionis, atque ad hunc effectum consideratione digna esse dicebam duo motiva inchoata insinuata, rei iudicatæ, & præscriptionis.

TAURINEN RENUNCIATIONIS, PRO COMITE AURELIO DE ASINARIIS, CUM MONASTERIO MONTALIU JESU.

Responsum pro veritate extra Curiam

De eadem materia potestatis Principis prajudicandi tertio; Et incidenter, quando Princeps iudex laicus sit compens in causis Ecclesiasticorum, sive filiorum jus tollat; Et aliqua ad materiam renunciationis factae per ingressuros in Monasterium

SUMMARIUM

- 1 Abi seriet.
2 De restitutione in integrum adversus duas, vel tres conformes.
3 An promissio de faciendo, habeatur profecto.
4 De solemnitate in renunciationibus, quae sunt per ingressuros Monasterium vel Religionem.
5 Quod renunciationes puellarum sint solite, & favorabiles.
6 De distinctione inter Signaturam gratiae, & iustitiae, & de alia distinctione inter diversas species restitutionis in integrum.
7 Quando non intret questio potestatis Principis tollendi jus tertii.
8 An Princeps possit facere gratiam proprio subdito in prajudicium subditi.
9 De restitutione in integrum scilicet concedenda venientibus independentem iure proprio.
10 De errore iuristarum assumendi quaestiones extraneas, & superfluas.
11 An, & quando iudex laicus sit competens in causa cum persona Ecclesiastica.

D I S C. CXCIV.

Volentes duae filiae Comitiss Aurelii senioris de Asinariis habitum Monasterium suscipere in Monasterio sub invocationis IESUS Ordinis S. Clarae, in quo iam educationis gratia morabantur, in instrumentum in quo super constitutione dotis praestanda Monasterio, & consuetis vitalitibus praestatis factae per patris procuratorem, promittente suo tempore ad formam mandati procurae amplam, facere renunciationem bonis paternis, & maternis, & forsan aliis, sed sequenda professione renunciatio neglecta fuit; Defunctaque postmodum matre ab intestato, pater deinde decedens, haereditas in testamento scripto Octavianam filiam nuptam, cum gravamine perpetuae primogeniturae in linea filii, vel filiorum ejusdem; Quae sequitur testatoris obita, Monasterium ex persona dictam monialium contra iudicium Octavianam, sententiam a Senatu Pedemontano de anno 1672. reportavit super duabus ex tribus partibus intestatae matris haereditatis, nec non super supplemento legitime in paternis bonis, confirmatam ab eodem Senatu de anno 1677. adversus quas de anno 1672. Comes Aurelius iunior dicitur Octavianam nepos ex filio, ad brevem tempus defuncto, factus major obtinuit reversionem Principis super restitutione in integrum adversus dictas duas conformes, & lapsum temporis cum clausula, quatenus supra auctoritas extendatur; absque lesione iustitiae.

In hoc itaque statu ex parte ejusdem Comitiss Aurelii causam excitantem contra Monasterium, super multis pro veritate consultis fuit; & praesertim, an suprema potestas Principis extendere ad huiusmodi restitutionis concessionem contra Monasterium personam Ecclesiasticam ab eius potestate exemptam, ex quo de consequenti maneret iurisdictionis, vel competentia dicti Senatus; Et an dicti possent adesse in dicta concessione lesiones iustitiae, cum alia pleraque quaesita non viderentur nimio discussa digna, vel de illis incidenter infra mentio fiat occasione agendi de dictarum sententiarum iniustitia.

Respondi itaque opus non videri assumere hanc alioquin inspectionem super suprema Principis potestate prajudicandi tertio non subditi, cum gratiis, cum gratiis, & habilitationibus, quo proprio subdito concedatur; Et an huiusmodi gratia contineret lesionem iustitiae, vel indigeret suprema Principis potestate; Cum dictum rescriptum restitutionis in integrum directum eidem Judici, & Tribunali

cum dicta clausula, absque lesione iustitiae, nullam contineat exorbitantiam, sed in substantia sit illa commissio in species, quam in Curia quotidie praedicat Signaturae Iustitiae Praefectus super restitutione in integrum, prout de iure, quae deneganda non est, etiam si ad duas, vel tres conformes, quando praerenditur iniustitiae, quoniam leges, quae duabus, vel tribus conformibus disponunt, amplius subdisputationis trutinam non ponendis, intelliguntur veniant de iustis, non autem de iniustis, ex relatis disc. 38. de iudic. atque videtur hodie nimium vulgare, ac species notorii quotidie decantari, & praedicari.

In iustitia vero dictarum sententiarum videbatur clara, decernendo successione puellis, quae recepta dote, eirentia verat; Nil obstante, quod ad actum renunciationis promissae, deventum non esset, quoniam licet apud nostros maiores, magna sit questio, in qua cum solita scissura, nimium se involuisse videntur, an promissio de faciendo habeatur pro facto, ex relatis apud Coccia. decis. 1897. & 1951. quae sunt repetitae decis. 393. part. 5. recent. & decis. 58. part. 6. solitae reputari magis, atque habetur disc. 48. de donat. & disc. 138. de fideicom. & alibi.

Attamen id productum diversos effectus translationis, nempe dominii bonorum, quae in promissione deducta sunt, ac juris tertii, cui medio tempore bona fuerint, quae sita ex titulo singulari translati dominii, quoties promissio munia non sit hypotheca, cum aliis considerationibus, quae pro consuetis nostrorum formalitatibus, vel superfluitatibus fieri solent, secus autem quoad ipsum promittentem, ac alios, ex eius iure venientes, ejuque personam repraesentantes, ne liceat penitere, propriamque promissionem impugnare, ut generaliter locis relatis, & in specie consimilibus promissionibus de renunciando factae per puellam, volens suscipere habitum in monasterio apud Merlin. contr. 4. lib. 1.

Supponebatur dictas sententias principaliter fundatas esse in ejusdem promissionis invaliditate, ob non adhibitas solemnitates ex illis decretis Ducalibus, vel Constitucionibus praescriptis in contractibus minorum, sive alias solemnitates statutas a Concilio Tridentino, sed desuper insinuabam ea, quae in hoc proposito habentur disc. 15. de donat. disc. 59. de regul. ac etiam disc. 40. & in annot. ad Concil. Trident. insinuando quoque ea, quae habentur disc. 13. & 14. de renunciatis super consecutione Italiae, ut puellae occasione carnalium, vel spiritualium nuptiarum, huiusmodi faciant renunciationes, quae propterea iustae, ac rationabiles reputantur, quoniam iustitiae esse congruae pro viris. Atque hoc hoc manet responsum ad objectionem istam, quod regulando rem ab eorum pro eisdem leguleiis formalitatibus, frequentet adversus huiusmodi renunciationes deduci solet, ut in eadem renunciationum fide, & alibi.

Sed quidquid esset de praemissis, & aliis eius efficaciam, vel inefficaciam dictae promissionis, ad veritatem id respicere merita negotii principalis, & an de restitutione in integrum, adversus duas conformes respondentium esse, nec ne, non autem circa ipsam promissionem, ad effectum, ut Tribunal, non obstante obstatu duatum conformium, de hoc cognoscere possit.

Atque stante dicto rescripto non ledenti iustitiam, ad veritatem in proposito, reflectendum esse ad distinctiones, quae habentur disc. 20. & 31. de Relat. Curiae, inter Signaturam Gratiae, & Signaturam Iustitiae, & inter illam restitutionem in integrum, quae conceditur per Signaturam Iustitiae, prout de iure in huiusmodi iudicialibus, an laesa sit iustitia, de qua proprie agitur disc. 38. de iudic. & illam restitutionem, quae per viam vere gratiae ad verus aliquid factum, vel non factum, concedatur in prajudicium tertii, cui jus questum esset, & de quo supra disc. 149. & 177. & alibi.

Ac propterea in hac facti specie ad veritatem, opus non esse assumere hanc inspectionem supremae potestatis Principis super gratiis tertio prajudicialibus, eam difficultas cessaret ex facto deficientis voluntatis, dum Princeps noluit referbere in forma Signaturae Gratiae, sed potius in forma Signaturae Iustitiae, ideoque extra propositum remanere dicebam ea, quae in notulis transmissis, nimium ab alto reassumpta erant super iure naturali, vel gentium, ac super iis, quae super potestate supremae Principis tam Iuristae, quam morales disputant solent circa requisitum causae publicae, ex relatis disc. 148. & 177. ad quos remissive me habeo, utpote in puncto superfluo.

Prout superfluum, ac extra punctum quaestiois, ad veritatem

bam esse alteram in eisdem notulis excitata quaestione, an scilicet posita etiam potestatis Principis prajudicandi tertio ei subdito, id agere possit cum tertio non subdito, & super quo remissive quoque me habui, ad deducta disc. 143. de dot. & disc. 8. in Miscellan. Ecclesiast. ubi de distinctione jurisdictionis, quae exerceatur cum proprio subdito, quamvis indirecte, & per consequentiam redundet in prajudicium non subditi, dum ut supra nullus actus gratiae, sed actus iustitiae factus fuit.

Potissimum vero, & clarius, quoniam etiam sine dicto rescripto in eodem Senatu potuisset ad limites iustitiae intendere idem remedium, dum ille modernus Comes veniebat independentem ab eius avia, tanquam vocatus ad primogenituram.

Quamvis etenim verius sit, ut sententia lata cum haereditate gravato, vel cum alio legitimo possessore fideicommissi, seu primogeniturae, ubi servatis fervandis causa defensionis, & citra suspitionem collisionis lata sit, afficiat etiam successore iure suo veniente, quamvis sufficit, eam latam esse cum legitimo contradicatore ex relatis disc. 40. de iudic. & alibi; Attamen longe facilius beneficium restitutionis in integrum impartendum est successori independenti, cui praedecessoris culpa, vel negligentia prajudicare non potuit, quam heredi, vel alteri successori dependenti, cui auctoris negligentia prajudicet.

Atque hinc monetur de continuo errore Professorum huius facultatis assumendi inutilis, & extraneas quaestiones, ac involvendis materiis ex deficiente omnino necessaria reflexione ad distinctiones casuum, ad effectus, de quibus agatur.

Demum quoque punctum jurisdictionis, & competentiae Principis, vel Iudicis secularis cum loco Ecclesiastico, & exempto, insinuabam ea, quae habentur disc. 58. & 94. de iurisdic. dum ista non erat causa nova, & integra, sed continuatio causae antiquae in eodem Senatu pendentes, & introductae ab ipso Monasterio tanquam adore.

PISANA, SEU LIBURNIEN. DEPRADATIONIS PRO CAROLO LONGLANDO CUM HAEREDITATE MARTINI.

Responsum pro veritate extra Curiam

An, & quando pyratice depradatio sit licita, nec ne; Et quatenus illicita detegatur, an depradator teneatur erga depradatum ad damna, & interesse; Et de modo iustificandi casum depradationis, & liquidandi valorem rerum depradaratum.

SUMMARIUM.

- 1 Abi seriet.
2 Quod in his, quae sunt facti, & probationum, non de facili iudicium pro veritate efformetur.
3 In quo consistat pondus iudicandi, & consulendi.
4 De differentia circa probationes ad effectum assecurationis, & ad effectum depradationis.
5 Probato delicto, contra delinquentem leviores probationes admittuntur super liquidatione.
6 De ratione differentiae, de qua n. 4.
7 Quomodo procedat lex decernens iustificationem depradationis in sua annuum.
8 De iuramento in litem, vel superfluo.
9 Translatio per carcerum invaliditas.
10 An Procurator, vel iustior possit transigere.
11 Etiam in translatione intrat lesio.
12 Dominus vendicat bona sua furata, vel depradata a possessore, quamvis bona fidei.
13 Delinquens tenetur ad damna, & interesse.
14 Stigmata, vel signa probant dominium.
15 Depradantur bona inimicorum, & bona amicorum.
16 De causis inducentibus bonam fidem.
17 E converso inducentibus malam fidem.
18 In casualibus attenditur initium actus.
19 Quando redimens rem alienam a furibus, vel ostibus, recuperet pretium.
20 Defertens vexillum inimicum, se supponit depradationi.

D I S C. CXCIV.

Cum Carolo Longland Anglus navem haberet, cui praefecit Petrum Vittingh pariter Anglum causa mercatorum de Luca Lib. II.

comioni sub vexillo proprii Regis, supponitur quod olim Martinus cum ejus navi piratica, illam aggressus sub pretextu, quod in ea invenisset quosdam mercium arcas, vel carinas, turcico stigmatate obgnatas, non solum dictas arcas, vel carinas mercium depradatus fuit, sed ipsam navem, ejuque instrumenta, aliaque merces, & pecunias, apponendo etiam Petrum infirmorem, & nautas sub vinculis, eo modo, quo cum hostibus infidelibus, vel cum publicis inimicis practitari solet, atque ita spatio quatuor circiter mensium detinuerit, deindeque per concordiam cum mediatione cuiusdam personae qualificatae initam cum eodem Petro, navem, & quandam partem mercium restituerit, ac personas libertati donaverit.

Questio autem hodie sit super restitutione reliquarum mercium, & pecuniarum, aliorumque bonorum, necnon super damnis, & interesse per eundem Carolum ex dicta causa passis.

Quatuor constituendae videntur inspectiones. Primam nempe super probatione quantitatis, & qualitatis mercium, & bonorum, quae supponitur esse in navi per Martinum depradata, & non restituta; Secundo posita probatione, an obset concordia; Tertio posita, quod non oblet, super obligatione restituendi bona depradata, sive eorum valorem; Et quarto super damnis, & interesse.

Quatenus pertinet ad primam inspectionem cum probationum relevantia pendeat a dicto, & fide testium, hinc inde inductorum, ac etiam ab aliis adminiculis, & circumstantiis, ac propterea sit questio potius facti, & arbitrii, iuxta celebrem, verèque magistralem textum in l. 3. ff. de testib. cum concordantibus relatis disc. 32. de iudic. Hinc proinde per absentem, atque non omnino informatum de omnibus circumstantiis facti, non de facili maturum iudicium pro veritate potest efformari.

Ad frequentiam tamen reflectendum venit, ut ex eis pro facti qualitate, bene iudicium efformetur, atque evitentur illa aequivoqua, quae in hac facultate nimium frequentia esse solent, confundendo unum cum altero, atque ad contrarios, quae unum casum percitant, alteri applicando, cum in hac reflexione, seu distinctione, totum iudicandi, & consulendi pondus consistat.

In hac namque materia probationis naufragii, aliorumque accidentium, quae in mari contingunt, magna constituenda est differentia inter illam probationem, quae faciendi sit ad effectum probandi casum assecurationis pro cogendo in actione mercium civilium assecutores ad solvendum pretium mercium assecuratum; Et illam probationem, quae faciendi sit per eum, qui indubitam, & criminiosam passus est depradationem, ad effectum cogendi delinquentem depradatorem ad restitutionem rei depradatae, ejuque quod interest.

Priori etenim casu nullum in assecutoribus concurrendum delictum, ob quod in eorum odium probationes, quamvis leves, & imperfectae admitti debeant, nullaque sufficit praesumptio, vel suspicio, quinimo res est in oppositum, quod scilicet, potius urget suspicio, vel possibilitas fraudis in securata, qui pretiosiorum mercium reventa non oneratarum, neque periculo expositarum, assecurationem calidè procurare possit, deindeque navis naufragium affectare ad hoc, ut pretium ab assecutoribus per quandam speciem furti ob modicum praemium solum concipiatur; Ideoque merito circa probationem, ac liquidationem respectivè proceditur cum aliquo rigore, & circumspectione ex iis, quae habentur in his terminis assecurationis deducta in tit. de credit. disc. 106. cum pluribus seqq. ac etiam postea per Rotam in Romana assecurationis 26. Junii 1673. coram Mathaeo, in quo tacito auctore reassumuntur a me locis citatis deducta.

In altero autem casu depradationis qualis est ille, de quo agitur, res est in oppositum, quoniam in depradato nullum concurrendum delictum, nullaque considerari potest fraudis, & collisionis praordinatio, & affectatio, sed est conversio delictum, & culpa concurrunt in iniusto, & illicito depradatore, cui in casu illicito latronis, & violenti spoliatoris, ac perturbatoris commercii nomen congruit.

Et per consequens intrat vera, & recepta conclusio, quod in odium delinquentis, confitit de delicto in genere, vel in substantia quoad quantitatem, & qualitatem rerum depradaratarum, admittantur leves, & imperfectae probationes, adeo ut aliqui velint, ut iuramento ejus, depradationem passus est, deferatur ex iis, quae antiquioribus relatis habentur apud Farinacc. de iur. quest. 196. nu. 197. & seqq. & in frag. part. 2. verbo iuramentum numer. 1005.

